

VAN EGY SZÓ, AMINEK DÖNTŐ JELENTŐSÉGE VAN, VOLT ÉLETEMBEN. EZ A MEGFORDULÁS. VALLÁSOSAN MEGTÉRÉSNEK, MEGBÁNÁSNAK NEVEZIK, A PSZICHOLOGUSOKNÁL VISZONT: ALAPVETŐ MENTÁLIS VÁLTOZÁS; A FÓKUSZ, AZ ATTITÚD ÉS AZ ÉRTÉKEK MEGVÁLTOZÁSA. MI GONDOLAT ÉS ÉLETÁTALAKÍTÁSNAK NEVEZTÜK

(FARKAS ISTVÁN: PARÁZS A HAMU ALATT)

XXXII. évfolyam 3. szám
2025. március

BULÁNYI GYÖRGY

BOKOR-JERUZSÁLEM

1. Átmentem a busszal "Ótafára". Akit kerestem a községházán, nem volt ott. Az eső éppen nem szitált, nekivágtam hát a Hangyásaljának. Bárányok dolgoztak rajta. Messziről nézve mozdulatlanul. Csak mikor az erdőtől visszafelé jöttem, találtam már másutt őket. Mégiscsak mozogtak. Rendes munkához idő kell. Kutya rohant felém, gazdája, a pásztor lepisszegte.

- Adj' Isten! - köszöntöttem. Jónapottal fogadta.
- Jól dolgoznak a fűnyírói - vittem tovább a szót. Beszédessé lett...

- Többet érnek ezek, mint akármiféle fűnyírógép. A gép mindenképpen hagy vagy ennyit - s mutatta a két ujjával, hogy mennyit. Ezek megrágnak rendesen. Elköszöntem, s mentem tovább visszafelé, a falu iránt. A hídon átmenve lenéztem az eső miatt kicsit sáros, s kicsit sebesebben folyó sédre. Vettem egy pillantást jobbra a malomra is, mely áll már vagy félszázada. Közben meg álmodoztam: jó lenne még az őszi körbeszántani, még fagy előtt méterenként elejteni egy-egy csicsókagumót. Milyen szép lenne, ha tavaszra kizsendülne, nyárra kétméteresre nőne, sárga virágaival mutatná, hol szabta ki a határt a földmérés. Kértem közben az országútra, s a községházán már várt, akit kerestem. Biztatott: fog ez menni, aranykoronánként háromezerért odaadják.

2. Azóta eltelt vagy két hét, s holnap már Krisztus Király vasárnapja, aztán meg advent, s már itt is a karácsony. Arra pedig készülni kell. Nem álmodozhatom, hogy mi lesz tavaszra meg azután. Könnyű az asszonyoknak. Leveszik a polcról minden jóval teli füzetüket, s már tudják is, mi a dolguk. A diós meg a mákos azért lesz jó, mert "éppen olyan, mint a tavalyi". De amit nekem kell kisütnöm, bizony kifordul testvéreim szájából, ha éppen olyan lesz, mint a tavalyi. Nincs füzetem, amit levehetnék a polcról.

Tegnap délelőtt kint voltam a szomszédokkal a dűlőben, hogy legyen borom az ünnepekre. Nincs, kire hagyja a szőlőt, a pincét - panaszolja. Három unokájából kettő

Bulányi Gy.: Bokor-Jeruzsálem	5800
Vincze J.: Krisztus Király	5802
J. Goss: Megtérés...	5803
Farkas I.: Vallás és lézertechnika	5804
Bóta T.: Az ember döntéseinek	5809
Bulányi Gy.: Szent mazochizmus	5814
Benyhe B.: Bokor - Állam - Egyház	5816
Rab K.: A katolikus szolgálatmegtagadó...	5819
László T.: A család...(1.)	5823
Habos L.: Lesz-e még?	5824

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért. »
Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

lány, a "gyereket" pedig csak a sport érdekli. Jó annak, akinek van kire hagynia, amiben dolgozott; olyasmit kell tehát csinálnom, amihez kedvük lesz az unokáknak is - vonom le bölcsen a tanulságot. Persze csak magamban.

Mit is csináljak? Egyáltalán is, meg karácsonyra készülöben is? Az ember, ha megvénül is, gyerek, aki menne az apjához. Ha volna. Helyette meghallgatom a Kaláka együttes lemezét: Szabad-e ide bejönni Betlehemmel? Verseket zenésítettek meg, melyeket én már nem is ismerek. A betlehemi Gyermekek ihleti az utánam érkezőket is. Engem is holtig illenek ihletnie. Teszi is, ha engedem.

"Ótafán" három templom is van, s a falu egyik fele hivatalos is azokba. De csak az egyik, mert közel száz éve az egyik kálomista atyafi "megtért". Annak a gyermekei, unokái, déd- meg ükunokái is, adják ma már a falu másik felét. Szívják is fogukat az "áldás" miatt a község előljárói: nagy a teher a falun, mert sok az iskolás gyerek. Torony meg templom nem árulkodik róla, de a takaros házakban a falu e másik fele is megünnepli, hogy Gyermekek született Betlehemben.

3. Amikor Vajkból István lett, elrendelte, hogy minden tíz falu állítson templomot. Ma már van mindegyikben. A hitújítás okán akár három is, bár alig kétszáz ember lakik errefelé egy-egy községben. Pap annál kevesebb. Míg élt a szomszédban az öreg pap, hozzánk is eljött

Trabantjával három hetenként..., öt község volt rábízva, szegényre. De meghalt, s a szomszéd "kollégának" most már tíz falut kell ellátnia. Falut? Inkább csak azt a néhány kedves idősebb asszonyt, aki még meghallja a harangszót. Elég gond is a püspöknek az "állomány-megőrzés", mármint az épületeké. Ha nincs elegendő államsegély, bizony előbb-utóbb lepusztulnak a múlt században vagy még régebben épült kicsi templomok. Haj, jaj!

4. Hogy is csináltad, Betlehemi Gyermeke? Mennyi segítyt is igényeltél az állami meg az egyházi költségvetésből? Pilátustól meg Kaifástól? Mennyire is rúgtak vállalkozásod anyagi meg személyi költségei? Nem is voltak ilyen tételeid? Költségvetésed sem volt? Ettetek ott, ahol szolgáltatok, meg aludtatok a Getszemáni meg egyéb nevű kertekben, ha rátok esteledett... megirigylve a madarakat, mert fészkeikbe, s a rókákat, mert barlangjaikba bújhatnak?

Ha beengedték kis csapatodat a zsinagógákba, a templomba, éltetek a lehetőséggel, de magatok szentélyt nem építettetek. Jó volt a rét, a hegy, a tópart, Péter anyósa házának eleje is, ha házba-szentélybe már nem fértetek. Megvoltatok "kommunális" épületek nélkül is. Még a régiiek karbantartásának gondját sem vettétek magatokra. Rítusaitokhoz elég volt a Jordánpart, s a vacsoramaradékból egy falat kenyér, egy nyelet bor. S így is "nyomos" lettél..., azaz nyomot hagyta magad után. Nem is mégis, hanem inkább éppen ezért. Szennyezzük a környezetet, mert folyvást dagad az infrastruktúránk, puszta létünknek is, méginkább vállalkozásaink - ez elengedhetetlen feltétele. Egyre ártalmasabb hulladékhegyeket hagyunk magunk mögött, mert egyre többet akarnánk birtokolni ahhoz, hogy létezni tudjunk. Názareti, Te másképpen láttad a dolgokat, s a hogy helyére vagy került: Létezni vagy birtokolni? S a válaszaid egyértelműek: Nem a vagyon adja az életet; Keressétek inkább az Isten országát, a többit majd megkapjátok ráadásul; A szegények a boldogok, s szerencsétlenek és esztelenek a gazdagok. S ránk bíztad, hogy vigyük szét az egész világba ezt a jóhírt: nem kell gazdagoknak lennünk ahoz, hogy létezhessünk. Fegyvereket sem kell gyártanunk és forgatnunk, hiszen nincs olyan gazdagságunk, amit ilyen eszközökkel kellene megvédenünk.

5. Hova menjünk, ahol hitelre találhatnak szavaid? Hova, ha nevedben raboltuk össze a Föld elmarkolható kincseit. Ha ennek érdekében nevedben paráználkodtunk minden lehetséges hatalommal..., legutóbb Hitlerrel és Sztálinnal is. Tettük, csakhogy fenntarthatassuk intézményeink maradványát, vagy hogy lehetőleg monopól helyzetben ígérgethessük az örök életet a kárvallottaknak. Meg még a kiváltságosoknak is: ők, az összerablók is számíthatnak az örök élet odaírti nagy-nagy dajdájára, ha építgetik vagy legalább karbantartják műemlék-templomainkat, meg ha fizetik hitoktatóinkat.

Totálkárossá lett az ügyed, Betlehemi Gyermeke! Mesélhetünk az élet négy vagy öt milliárdnyi

kárvallottjának születésed körülményeiről: jászolról, istállóról, akármiről, hitel nélküliek lettek szavaink. Nemcsak az ázsiai nagyvallások híveinek körében. Beszélhetünk a megkeresztelteteknek is. Immúnisak a tanításoddal szemben, mert ők aztán igazán tudják, hogy mi a szöveg, meg mi a valóság. Kétezer esztendő, Jézust meghazudtoló s megcsúfoló "keresztény" múltunkkal a hátunk mögött hogyan is lehetne hitelre méltó szót mondanunk?

6. Hát akkor némuljak el? Nem tehetem. Nem, hiszen ma már nem is szólnunk, hanem kiáltanunk kell, amikor már nem is kortársaink, hanem gyermekeink és unokáink kirablásánál tartunk. Nincs választásunk: vagy megértjük Jézus jóhíret, vagy elpusztítjuk az életnek még a lehetőségét is. A magunkét is, meg még a patkányokét is.

Karácsony táján, ezenfelül van még egy szív-motívumom is. Egy Szedő Dénes nevű ferences írta Kodály pentaton dallamára jó félszázada ezeket a sorokat:

Rossz a Jézus kis csizmája, sír a ködmöne.

Ázik-fázik, megveszi az Isten hidege.

Hogyha volna kis csizmám, Jézuskának odaadnám.

Báránbőrös ködmönkémrel jól betakarnám.

Akkor hozzám hajolna, talán meg is csókolna,

Boldogabb a széles földön senki sem volna.

Az utolsó két sor refrén. Meg is ismétlem őket magamban. Engedtessek meg, hogy ez is motíváljon. Indítson, hogy 1994. karácsonyán is tudjak énekelni Arról, akit az anyja csak szalmára és jászolba tudott fektetni. Arról, akinek csak rossz csizma jutott, s akinek sírt a ködmöne.

De karácsonykor sem romantikázom. Karácsonykor is tudom, hogy nem Jézuskát kell öltöztetnem. Nem ő az, akit puha meleg takaróba kellene göngyölgetnünk, akármilyen szépen cseng is erről az ének: Fenyőgallyas Kisjézuska... Az evangéliumok ismerői jól tudják: életében sem az volt mestersége, hogy őt szolgálják ki. Gondoskodott róla, hogy halálában se Vele legyünk elfoglalva: amit egynek teszték a legelesettebbek közül, velem tettétek - tanította. Az evangélium szava ez: oda kell ültetni e hatmilliárdnyi emberiség kivétel nélkül minden tagját az élet asztalához. A nyáron kaptam egy megválaszolható kérdéssorozatot egy olasz folyóirattól. Az egyik kérdés így hangzott: Van-e a Bokornak, van-e nekem alternatívám a létező szocializmus bukása után az emberiség kenyér- és egyéb gondjainak megoldására? Idéznék valamit válaszból.

"...a "szocializmus", mint eszme találhat nem-politikai utakat. Ez esetben azonban a francia forradalom harmadik eszméjét-eszményét is működésbe kell hoznia, azaz az egyenlőséget meg kell fejelnie a testvériséggel. Kell-e még ezek után idéznem a gazdag ifjúnak mondott jézusi szavakat: Add oda mindened..., avagy a beszámolót az első keresztények életéről: senki nem mondott semmit magáénak, hanem mindenük közös volt. A szentté levésnél olcsóbban nem lehet

megoldani az emberiség gondját... Arra teremtődünk, hogy szentekké legyünk. Amíg ezt nem akarjuk, bajaink vannak. Ha majd akarjuk, el kezd világosodni. Nincs más ideálunk, mint a "szocializmus". A jézusi ideál sem más. Egyetlen emberi ideál van. A nevük lehet koronként különböző. Hogyne volna alternatívánk. A Jézust követő keresztények élete - ez az alternatíva. Meg minden más gondolkodó és jószándékú ember velük közös vállalkozása. Nincs is más bajunk, csak az, hogy nem igen akadnak jelentkezők az alteraníva vállalására."

7. Pedig az Isten gondolatait tolmácsoló prófétai szó figyelmeztet jó két és fél ezer év óta egyfolytában erre a vállalásra: "Sion népe, íme jön az Úr, hogy megmentse a nemzeteket!". Az "advent" időszaka, amelyben írom e sorokat, erről a jövősről, érkezésről értesíti a liturgián keresztül az egyházi közösségemhez tartozókat. De a tolmács, Izaiás, azt is tudja, hogy ezt az érkezést el kell készíteni:

"Kiáltó hangja szól a pusztában.

Készítsétek el az Úr útját,
tegyétek egyenessé az ösvényeit,
minden szakadékot töltsetek fel,
minden hegyet és halmot hordjatok el,
legyen a görbe út egyenessé,
a göröngyös simává:

és meglátja minden halandó Isten szabadítását".

Aki az Isten tolmácsaira figyel, az fel tud tölteni egy szakadékot: a vallásos meg a nem-vallásos ember között meredőt. Azt, hogy az egyik a túli, a másik pedig az itteni világról beszél. Az Isten tolmácsára figyelő ember jól tudja, hogy itteni szakadékot kell feltöltenie, itteni ösvényeket kell egyengetnie, itteni halmokat kell elhordania, itteni szabadítást kell megtapasztalnia.

Aki Isten tolmácsára figyel, az a létező szocializmus bukása után sem cserél eszmét és eszményt. Az bizony többet akar, minthogy a Hegyeshalom és Békéscsaba között élőket beügyeskedje a magas szintű fogyasztás északatalanti paradicsomába. A Hadkötelezettséget Ellenzők Ligájának minapi közgyűlésén egy idősebb hölgy szájából hangzottak el az alábbi szavak: Tudatformálásra van szükség a Föld milliárdnyi éhezőinek során fordítani, az osztozás jézusi gondolatát megérteni és magukévá tenni akarás érdekében is. A szegény asszony példázatát csak az tudja érteni és utánozni, akinek mélyen él tudatában és a szívében is, hogy nincsen magántulajdon. Amit birtokolni vélünk, azt Istentől csak sáfárkodásra kaptuk mások javára. Ebből az alapmagatartásból nőhet ki az óhajtott Bokor-Jeruzsálem".

8. Ismétlgetem, izlelgetem testvérem szavát: Bokor-Jeruzsálem, Bokor-Jeruzsálem. Ady Endre írt valamikor cikket a korroboriról. A korrobori afrikai törzsi tánc. Két törzs egyesülésekor táncolják. Ez teszi a kettőt eggyé. Ady arra gondolt, hogy magyarnak és zsidónak kellene eljárnia e táncot. Én többre gondolok. Kevés nagyobb tragédiája van kultúránk történetének, mint a zsinagóga és a Jézus mozgalom (egyház) ketté szakadása. Nem lehet egyesülnie az

emberiségnek Isten és ember szeretetében, amíg ez a szakadás fennáll. Útjába fekszik minden nemesnek. A jó XXIII. János pápa megtette már ez irányban az első lépést. Folytatódnia kell, hogy legyen második és legyen végső lépés is. Nem tudnak eljönni Sionhoz a nemzetek megtanulni Isten szeretet-törvényét, amíg nem lesz Jeruzsálem újra közös anyánk: zsidóké is, keresztényeké is. Mért maradjon kettő, amit Isten egynek akart, s aminek megbontására Jézus sohasem gondolt? A Bokor-Jeruzsálem nem egy népé, nem egy vallásé, hanem a diszkriminációt nem ismerő szereteté. Ennél kevesebbel nem tudok Betlehembe menni. Valami méltó ajándékot kell vinnem a Kisjézusnak. A szívemet kell jászla elé tennem. Mindenkit egybeölelni akaró szívet. Kevesebbet nem adhatok Neki! Én már biztosan nem.

VINCZE JÓZSEF

KRISZTUS KIRÁLY

Jn 18,33-37

Jézus soha nem mondta magát királynak tanítványai előtt. Amikor a kenyérszaporítás csodája után királlyá akarták tenni, elmenekült. Pilátus kérdésére is csak ennyit válaszolt: „Te mondtad, hogy király vagyok.” Jézus Pilátusnak is az ő országáról beszélt. Amikor majd eljön dicsőségében, akkor kezdődik Jézus királysága. Pilátus érezte, hogy Jézus fölött nincs hatalma.

Szükségünk van Krisztus uralmára, mert ha nem ő a király az életünkben, akkor valakinek, valaminek a rabszolgáivá válunk.

Ma nagyon sokan hangoztatják: felettem senki sem uralkodik, mert nem engedem; pedig aki meghatározza gondolatainkat, befolyásolja és irányítja szavainkat, tetteinket, életmódunkat, az uralkodik rajtunk.

Krisztus királysága értünk való uralom. Csak ő biztosíthatja az igazi szabadságunkat.

Krisztus Király:

- *nem uralkodik, hanem szeret*, mert Isten igazsága a szeretet;
- *nem büntet, hanem megment*, büntető és haragvó Isten nincsen;
- *nem hatalmaskodik, hanem szolgál*, ezt Jézus bemutatta az életével;
- *nem elvár, hanem kísér*; az elvárások tönkreteszhetik a kapcsolatokat; a mi feladatunk is ennyi: kíséreni, bátorítani, buzdítani, segíteni másokat;

- *nem használ fizikai erőszakot, csak szelíd szeretetet;* az igazi szeretet soha nem erőszakos, nem agresszív, és nem követelődző;
- *nem kényszerít, hanem meggyőz;* Jézusnak van türelme megvárni, amíg megértjük a tanítását, az igazságát; a meggyőzés az igazi formája a tanításnak; Jézus világától teljesen idegen a kényszerítés;
- *úgy vezet, hogy utat mutat;* aki ismeri az utat, arra rábízhatjuk magunkat; az útmutatásban, a Jézus-követésben nincsen kényszerítés, kötelező jelleg;
- *nem félelmetes, hanem nagyvirgalmú és hosszantűrő;* akik a szószéken Krisztus haragjával fenyegetőznek, még nem értik a szelíd és szerető Jézus tanítását;
- *a bűnösök iránt megértő és gyengéd;* ezt a farizeusok sokszor felróták Jézusnak, pedig ő csak a mennyei Atya magatartását mutatta be hallgatóinak;
- *hatalma nem az erejében, hanem a szeretetében van;*
- *mindenkit hív, és senkit nem utasít vissza, aki őt választja;* olyan nincs, hogy aki őt választja, azt bűnei miatt ellöki magától;
- *egyértelmű és igazságos;* az ő igazságossága és szeretete fedésben van;
- *nem alattvalói vannak, hanem tanítványai;* Jézus ennél is tovább ment, amikor tanítványait barátainak mondta.

Jézus világosan tanította, hogy az ő második eljövetele nem világvége, hanem világkezdet lesz, az igazi élet kezdete.

Az a nagy kérdés, hogy átengedjük-e életünket Krisztus uralmának. Mert a kenyér mellé lélek is kell, az erkölcs mellé béke is kell, a boldog élethez hit is kell. Ezt a hitet Krisztus Király adja mindenkinek.

JEAN GOSS

MEGTÉRÉS ISTEN SZERETETÉNEK RADIKALITÁSÁHOZ

A háború közepén történt. 28 éves voltam. Éjjel-nappal öltem, sok-sok embert, de sosem azt, akit meg akartam ölni: Hitlert. Ebben a helyzetben érintett meg engem Isten. Hogyan – nem tudom: sem nem láttam, sem nem hallottam vagy éreztem valamit. De egy óriási hatalom megragadott, és később Rómába, Moszkvába, Rióba s a világ sok más részébe úzott, hogy kikiáltsam Isten szeretetét. Azt a szeretetet, amely szakadatlanul teremt, megvált és megszabadít, és amelyért minden ember felelősséget visel, akár tud erről, akár nem. Ez a szeretet rendületlenül felrázza az emberek lelkiismeretét... De ránk, keresztényekre rábízta a titkát, hogy tanúságot tegyünk róla egy szeretet nélküli világban. Micsoda felelősség!

Aztán öt éven át német hadifogságban voltam. És ott, egy pap által unszolva, elkezdtem tanúságot tenni. Vagyis elkezdtem erről a szeretetről beszélni a bajtársaimnak. Ők azt mondták: „Ez páratlan dolog, de hát magad is tudod, hogy a szeretet egy utópia.” Azt feleltem: „Talán igen, de én hiszek benne!” És megpróbáltam tábori hétköznapijainkban mindenki felé tettekre váltani, több hónapon keresztül. De az eredmény mindig ugyanaz volt: hűtlenség, árulás, hűtlenség. Azt kérdeztem magamtól, miért lehetetlen ez, és kerestem az okot. És Isten megértette velem, miért lehetetlen ezt a szeretetet egyedül megélni; csak mások segítségével lehet megvalósítani, közösségben. Az egyik vasárnapi estén beszéltem a bajtársaimnak arról a képtelenségemről, hogy megéljem azt a szeretetet, amely azért is odaadja magát, aki az ellenségünk. Ők azt mondták, rögtön tudták, hogy ez lehetetlen. Én azonban ragaszkodtam hozzá, és azt feleltem: „Én hiszek benne. Akartok-e segíteni nekem abban, hogy megvalósítsam? Ez egészen egyszerű. Ha azt látjátok, hogy nem élem meg ezt a szeretetet, akkor mondjátok meg nekem; mondjátok: 'Jean, hát ez a te szereteted?'” Először hallgattak, de aztán késznek nyilvánították magukat... és ez segített nekem abban, hogy előrébb jussak.

Egy napon súlyos probléma támadt a különítményünkben, és a szeretet nézőpontjából én semmilyen utat nem találtam a megoldásra. Így aztán megint úgy viselkedtem, mint a többiek, vagyis semmit sem tettem. Senki sem szólt egy szót sem. De este, amikor mind aludtak, az a bajtárs, aki ateistának nevezte magát, odajött a szalmafekvőhelyemhez, és azt mondta: „Tehát Goss, hol van a te szereteted?” „Igen”, feleltem, „valóban nem láttam kiutat.” „De igen, ezt vagy azt megtehetted volna.” „Igen, igazad van – holnap megteszem.” „Nem, nem, hiszen te bolond vagy!” „Létezett valaki, aki bolondabb volt, mint mi, és az

irántunk való örült szeretetből meghalt a kereszten!” És a következő reggelen megtettem, amit javasolt.

Néhány hónappal később még komiszabb probléma adódott a táborunkban. Ezúttal nagyon is láttam, mit kellene tennem, de nem volt bátorságom... Ám két nappal később, amikor mindenki aludt, odajött hozzám egy marxista (amikor a szeretetről beszéltem, ő azzal gúnyolódott, hogy „gyerekmesék”), és így szólt: „Goss, hónapok óta figyellek, vizsgálalak. Nekem úgy tűnt, hogy valóban ez a szeretet az út... És te semmit sem tettél!” „Igen, nem volt bátorságom.” Erre így válaszolt: „Tehát mégiscsak lehetetlen, a szeretet utópia.” „Igen”, feleltem, „utópia: de én hiszek benne! Mondd meg nekem, mit kellett volna tennem!” „Ezt és ezt...” „Igen”, mondtam, „ez világos számomra. De mond meg nekem, hogyan van az, hogy te, aki ateista és kommunista vagy, olyan könnyen fölismered, mit kell tennie az embernek szeretetből?” „Ah”, felelte, „kedves Gossom, a szeretet olyan régi, mint a világ, és mindenki tudja, hogy az embernek mit kell tennie szeretetből; de halld, az lehetetlen, utópia.” „Igen, de én hiszek benne, és látod, most, amikor erről beszélünk, már nincs bennem félelem. Általad Krisztus szólt hozzám. Ő itt van, köztünk van, sosem hagy minket egyedül. Ha mi magunk túl gyengék vagyunk, elküld hozzánk valakit, aki segít nekünk.”

A következő reggelen odamentem a tábor vezetőjéhez. Rettenetes találkozás volt. Amikor azt mondtam neki, az egész felelősséget magamra akarom vállalni az aktuális konfliktusért, kiabálni kezdett: „Nem, nem, te nem, menj innen. menj innen! Nem szabad megtenned” – és kidobott. Nem tudtam, mi a teendő, de megrendültem, mert ő, a náci, az SS embere, megtette azt, amit én akartam tenni! Két nappal később a katonai rendőrség elvezette.

„Micsoda? Egy náci?”, kérdezte minden bajtárs. Igen, Isten ereje erősebb, mint fálnál, határnál és barikádnál, erősebb a világ minden vasfüggönyénél.

És így minden mozgásba lendült. A marxista odajött hozzám, és azt mondta: „Jean, én is hiszek ebben a szeretetben. Immár te fogod azt tenni értünk, amit mi tettünk érted; segíts nekem ebben!” Aztán csatlakozott egy lelkész, és más bajtársak is. Sosem voltunk többen, mint heten vagy nyolcan az egész táborban, akik megpróbáltuk megélni az abszolút szeretetet. De kisebb vagy nagyobb mértékben mások is osztoztak a fáradozásunkban. Így, a szeretet megélésének kísérlete által az egész tábor megváltozott. Foglyok jöttek az egész környékről, és azt kérdezték: „Mit csináltok ti ebben a táborban?” Azt mondtuk: „Semmit, csak megpróbálunk úgy szeretni, ahogyan Krisztus szeretett minket.”

Forrás: Francesco 62, 2023 tavasz, 12-13.

Ford.: g.g.a.

FARKAS ISTVÁN

VALLÁS ÉS LÉZERTECHNIKA

„Két koncepció lehetséges. Cselekedetekből van az üdv – ez az egyik. Nem cselekedetekből, hanem Isten ingyen ajándékozásából; van, akinek odaajándékozza, s van, akinek nem – ez a másik. Ez utóbbi Istenből én nem kérek... Csak abból, aki megnézi, hogy alkalmas vagyok-e örökkévalóságába belépni – ha tetszik: a karmám alapján, vagy magyarul: a jó cselekedeteim alapján.”

Ezt írta Bulányi György – szeretett Gyurka bácsink – 2005-ben, abban az évben, melyet nagyrészt Hamvas Béla írásainak elemzésére – jelen esetben a Scientia Sacra elemzésének – szentelt.

Fenti állításai nagyon ismerősek annak, aki életét és életművét valamennyire is ismeri. Talán gőgösnek tűnhet annak számára, aki érzelmileg közelít ehhez a – sajnos Hamvas Béla nélküli – egyoldalú elemzésrészelhez. Engem azért fogott meg és tettem ennek az írásnak az elejére, mert bár kutatásom legvégén akadtam rá, kiindulásnak ennél alkalmasabbat el sem tudnék képzelni.

A kutatás évtizedes tárgya pedig éppen az üdv = cselekedet kontra ajándék kérdése volt. Másképp fogalmazva: mi Isten dolga és mi az enyém, avagy miért, minek a szolgálatára vagyok itt, avagy még másképpen: ki vagyok és mi a dolgom? Vagy Gyurka bácsisan: Miért nem hatékony Jézus a világban?

Most itt ülök a számítógép előtt és próbálom röviden összefoglalni kutatásom eredményeit. Itt ülök?

Mikor? Hol? Kicsoda? A fejem persze azonnal ontaná a szokásos meghatározásokat, sztereotípiákat, mesélne a múltból, a történelemből, a földrajzról és a pszichológiáról, belemenne az időszámításokba és az idő teljes szubjektivitása kérdésébe, de ha egy pillanatra őszinte tudna lenni, egyetlen megállapítása lehetne: nem tudom. Még szerencse, hogy van egy olyan képességem, ami eddig – ha ráhagyatkoztam – megsegített. Ez az éber figyelem. Most ráhagyatkozom. Kikapcsolom a számítógépet. Nyugodtan ülök és lecsukom a szemem. Emlékezni akarok arra, aki most itt ül. Agyam egy ideig még berzenkedik, mondja a magáét, de nem figyelek rá. Lassan megnyugszik. Érzem, ahogy nyomom a széket, ahogy a kezem nyomja a combomat, a talpam pedig a földet. Érzem a súlyt, vagyis azt az erőt, ami ezt a nehéz testet magához vonzza. Ez egy nyugodt, megbízhatóan állandó erő. Lehet rá építeni és hozzá visszatérni. A Föld vonzása. Ez a test hozzá tartozik. Lassan leülepszik ehhez a nyugodt erőhöz minden: a gondolatok és az érzelmek is. Nemrég ebédeltem. Érzem a gyomromban még a tojásos-tészta nyomását, ahogy lassan szervezetem befogadja és feldolgozza. Hallom, ahogy felettem valamelyik emeleten fűrják a panelt. És egy kis idő után

megjelenik figyelmem számára egy másik erő. Be – ki, be – ki. A lélegzésem. Ez az erő pumpálja belém a levegőt, ami nélkül csak percekig tudnék élni. Bejön, majd kimegy. Amit behoz, és amire bent szükség van, az kilélegzéskor leülepedik oda, ahol szükség van rá. Minden sejthez eljut, a lábujjaim legvégéig. Nyugodtan figyelem azt, ami van, ami vagyok és azt, ahogy éltetnek. Egy idő után ez a test elhatározza, hogy figyelmét ismét a témára fordítja. Kinyitja a szemét, bekapcsolja a számítógépet és hajrá!

Életünk maga a változás. Életünk maga az állandóság. Példákat erre és arra is bárki talál: külső és belső mozgásaink, érzelmeink, gondolataink, ösztönünk, vágyaink. A napi rutin.

Feltöltődünk és lemerülünk. Reggel és este. Jó hír – rossz hír (telefon, net, újság, barát). Kellemes találkozás – kellemetlen találkozás. Bizalom – bizalmatlanság, stb. Elfoglaljuk magunkat, vagy elfoglalnak – feladataink vannak, feladatokat csinálunk magunknak vagy kapjuk a környezetünktől.

Képességeink szerint rálátunk a körülöttünk lévő világra és az megszabja, adja a tennivalóinkat, hiszen igény mindig van arra, ami él.

Mi a célja ennek az egésznek és benne ennek a szerkezetnek? Pusztán egy folyamatosan változó, önmagát és környezetét fenntartó működés, ami idővel lelassul, majd elpusztul és újraszületik egy másik forma működésében, vagy van valami más célja is? Érthető-e ennek a kis szerkezetnek valami is, vagy meg kell elégednie a tudattalan szolgálattal?

A vallások – és ezek közt a keresztény vallás is – egyik olvasata ennek a működésnek a fenntartása: az élet fenntartása és szolgálata a Földön, ahogy ez a földi bioszféra többi élőlényéé is. Anyagok átalakítása az ehhez szükséges energiák befogadásával, hasznosításával és szétszórásával. A másik olvasat e mellé az alapvető lényei működés mellé melléteszi a „szeresd a te Uradat Istenedet...” parancsot, vagy másképp kifejezve: „Ami a testből születik, az test, ami a Lélekből születik, az Lélek.” ; „a világosság a világba jött, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot...”; „Aki ellenben az igazsághoz szabja tetteit, a világosságra megy, hadd derüljön fény a tetteire, amelyeket az Istenben vitt végbe.”; Úgy világítson a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyákat.”

Fény derül-e a tettekre, amiket Isten vitt végbe általunk, mint eszközök által? Furcsa módon mindig belép valami, ami ezt megakadályozza. A saját tetteinkre derül fény és minket dicsőítenek (vagy átkoznak) még azok esetében is, akik mindezt az igazsághoz próbálják szabni. Mi ennek az oka?

Mit jelentenek Tamás evangéliumában az alábbiak – kérdeztem magamat: Jézus kicsiny gyermekeket látott, akik szoptak. Ezt mondta tanítványainak: e kicsinyek, akik még szopnak, hasonlítanak azokhoz, akik a királyságba jutnak. Azok azt mondták neki: ha mi

kicsinyek leszünk, bejutunk majd a királyságba? Jézus azt mondta nekik: amikor a kettőt egygé teszitek és a bensőt olyanná, mint a külsőt, a külsőt mint a bensőt, a fentit mint a lenti... akkor mentek be majd a királyságba. (22)

Azt kutattam és arra kerestem választ, mit jelenthet ez a rejtélyes szópás, amihez hasonló az üdvösségbe jutás feltétele, vagyis ha a külső és a belső, a fenti és a lenti egygé válik. Hogyan viszonyul ez a jó-cselekedetekhez? Szemléletes analógiát kerestem a technika mai lehetőségei alapján és rátaláltam a lézerre. Ne ijedjete meg. Csupa olyan folyamat és elem kerül benne leírásra, ami bennünk is folyamatosan lezajlik, illetve bennünk is jelen van, ha nem is veszünk róla tudomást.

A lézer készülék alapja a polarizált, vagyis egy irányba terelt és erősített fény, ami – mint látni fogjuk - lassan életünk legtöbb területébe behatol. És ilyen talán analogikusan az is, amit a vallások világosságnak, vagy szeretetnek neveznek. Valamilyen energia, ami lehet szétszórót, koncentrált vagy irányított, de olyasvalami, ami van és mindent átjár. Ilyen, a Napból származó energianyalábok tartják fenn a földi életet, tartják fenn a bolygókat a pályájukon és valószínűleg, egy más skálán a Napot is a Tejúton. De ilyen az ember szabad figyelme is, melynek szikrái táplálják az érzékszerveken át a test érzékenységét. Ezt az energiát használom, ha krumplit pucolok, vagy palántázok. És talán ugyanezen az „elven” működik az, amit az evangéliumok „Uram-uram”-nak, illetve vele szemben képességnek, akaratnak és végső soron tetteknek neveznek. Talán – mondhatnák. De mi is ez az „elv”? Hogyan is működik a lézer?

„Az izzó szilárd test folytonos spektrumú sugárzását hideg gázon át bocsátva és prizmával felbontva nyerhetjük az abszorpciós spektrumot, ami nem teljesen folytonos, benne fekete vonalak maradnak, az anyagi minőségtől függően. A tapasztalat szerint egy gáz hideg állapotában éppen azokat a vonalakat nyeli el, amelyeket izzó állapotában ki tud bocsátani (Kirchoff-törvény).”

Mi is ez a hideg és mi az izzó, gerjesztett állapot? Először nézzük az analógiát, majd a kutatási területet.

„Einstein jött rá először arra, hogy a foton (fény) befogadás és kibocsátás mellett kell léteznie egy harmadik elemi atomi folyamatnak, amit indukált kibocsátásnak nevezünk. A folyamat során a gerjesztett atomot olyan frekvenciájú foton éri el, amelyet ő maga is ki tudna bocsátani. A bejövő foton hatására ez a kibocsátás meg is történik, miközben az atom gerjesztettsége megszűnik. A beérkező (az atom mellett elhaladó) foton tehát egy második foton kibocsátását indukálja. A második foton az eredetivel megegyező frekvenciájú, vele azonos irányban halad, fázisuk azonos. Az ilyen tulajdonságú fotonok koherensek.”... „Az indukált kibocsátás valószínűsége függ a beérkező (megfelelő frekvenciájú) fény intenzitásától és a gerjesztett állapotú atomok számától.”... „A lézer

működéséhez tehát az szükséges, hogy domináljon az indukált kibocsátás, és a fény általa erősödjön.”

Mit is jelent ez az analógia a mi esetünkben? A hideg állapot, vagyis a szokásos befogadás-kibocsátás (a táplálkozás és a cselekvés) esetünkben az, ami minden földi élőlény közönséges állapota. Táplálkozás – emésztés, lélegzés – alvás – mozgás, munkavégzés – szaporodás. Ehhez semmilyen különleges gerjesztett állapot nem szükséges. A hozzávalók jönnek és a működés bele van kódolva a szervezetbe. Ha viszont egy valamilyen ettől eltérő célra szolgáló gerjesztett állapotot kívánunk elérni, annak feltételei vannak. Az analógiában ez a feltétel a beérkező fény intenzitása és a gerjesztett állapotú atomok száma, vagyis lefordítva: fokozott figyelem a bejövő éltető energiákra (táplálék, légzés, benyomások) és a figyelem vagyis a gondolat, érzelem, mozgás belső összhangjának minősége. Ez utóbbit mindenki ismeri akkor, amikor a szokásosnál nagyobb intenzitású, vagy aprólékosabb-finomabb munkát kell elvégeznie.

„Ha... a gerjesztett állapotú atomok vannak többségben, akkor viszont az anyagba belépő sugárzás erősödik. Ilyet a hétköznapi életben nem szoktunk tapasztalni, ez a fordított állapot „magától” nem szokott bekövetkezni. Nagyon különleges anyagokban különleges körülmények között azonban megvalósíthatjuk ezt a fordított populációt, amit szokás populációinverzióknak is nevezni. A populációinverzió tehát a sugárzás közegbeli erősödésének alapvető feltétele.”...

Különös leírása annak a helyzetnek, amit magam is megtapasztaltam és amiről hosszútávú futó, hegymászó és úszó barátaim is beszámoltak. Amikor úgy érezték, bár még messze a cél, már nem bírják tovább, hirtelen belépett egy új energiaforrás és gond nélkül teljesíteni tudtak. Megszűnt egy korlát. Vagy olyan esetben is ez történik, amikor hirtelen életveszély lép fel. Ez tényleg nem a hétköznapi esetek körébe tartozik. Vagyis, amikor a megtett erőfeszítés különleges lesz, a bejövő és rendelkezésre álló energia is fokozódik. Ezt nevezi az analógia populációinverzióknak. Mi talán áldásnak vagy kegyelemnek is nevezhetnénk, ha nem maradnánk „tudományos” alapon. A biológusok persze úgy tudják, hogy ilyenkor a sejtekben lévő belső energiátárolók nyílnak meg és ha ezek is kimerülnek, akkor vége a játéknak. No, de még nincs vége az analógiának.

„A lézerműködéshez elengedhetetlenül szükséges populációinverzió csak a termikus egyensúlytól távoli rendszerekben valósulhat meg. Ilyen rendszert csak úgy hozhatunk létre, hogy a rendszerbe folyamatosan energiát táplálunk. A bevitt energiával az atomi elektronokat szelektív módon magasabban gerjesztett állapotokba juttatjuk.”... „Ehhez azonban valóságos rendszerekben több energiaszintre is szükség van, a tipikus lézerben minimálisan négy energiaszint van, amelyekhez négy elemi energiaátadó lépés tartozik.”

Vajon, amikor reggel „kiugrunk” az ágyból, kiesünk-e a termikus egyensúlyból? Talán igen, hiszen azonnal benyomások özöne ér el bennünket, mely hatalmas energiamentiséget szolgáltat. Majd megreggelizünk,

kávét iszunk és azonnal működésbe lép legalább három energiaszintünk: a gondolkodás, az érzelem és a mozgás. Ha hozzávesszük a szexuális energiát és az ösztönös működéseket is, már öt energiaszinten működünk. Ezekben, ugyanúgy ahogy az analógiában, különböző minőségű energiaátalakítások folynak. No, de az analógiában mi biztosítja a gerjesztést?

„Tételezzük fel, hogy az előző pontokban leírtak mindegyike teljesül. A megfelelő lézeranyagba megfelelő módon energiát pumpálunk és két meghatározott energiaszintre teljesül a populációinverzió feltétele. Ekkor a lézeranyagban elindult megfelelő frekvenciájú sugárzás exponenciálisan erősödik... Mivel a lézerek tengelye mentén a sugárzás sokkal hosszabb utat tud a lézeranyagban megtenni, mint más irányokban, ezért az ilyen irányú sugárzás erősödik fel a legjobban. Ezt a hatást tovább fokozhatjuk, ha a tengelyre merőlegesen egy tükröt helyezünk el és a sugárzást a lézeranyagba visszajuttatjuk. Ezáltal a sugárzás sokkal hosszabb úton fog erősödni, végleg elnyomva minden más irányú sugárzást. Ha a lézeranyag másik oldalán is elhelyezünk egy tükröt – párhuzamosan az elsővel – akkor az oda-vissza verődések sorozatán keresztül a sugárzás tetszőleges szintig erősödhet. Valójában ez az erősödés nem tart a végtelenig”.

Innen kezdett izgalmassá válni a kutatási terület. A testbe minden pillanatban folyamatosan pumpálják az energiát: táplálék, levegő, érzékszervi benyomások okozta impulzusok. Ha nem szükséges semmi különleges erőfeszítés, „csak” a napi rutin – ami persze lehet igen nehéz és összetett is -, akkor az energia egy része hasznosul, egy része tárolódik, más része úgy távozik, ahogy jött. Sőt, ha szokás szerinti mindenre és mindenkire reagálás állapotában működünk (mobil, zajok, hírek, időjárás, dugó, tévé, reklámok, stb.) akkor a befogadott energia nagy része szétszóródik. Egy különösen megrázó helyzet után úgy érezzük, hirtelen le kell ülnünk. De ki akarna magának a szokásosnál nagyobb kihívást, ha nem törekszik sem Nobel-díjra, sem Kossuth-díjra, sem olimpiai aranyra? Az élet sajnos (hála Istennek) magától adja a nagy kihívásokat, így a gerjesztett állapot akarva akaratlan előáll. És mi van azzal, aki üdvösségre vágyik! Ez nem egy hétköznapi „erőfeszítést” igénylő cél. Ehhez valaminek meg kell változnia a „készlékben”. Egy külön, a szokásostól eltérő, azon felüli figyelem szükséges, amihez többlet energia kell. És különös módon a populációinverzió, vagyis a bejövő energia eddig hasznosítás nélkül távozó része ezt a többletet magától biztosítja, ha... Ha kap egy belső erősítést, amit az analógia párhuzamos tükröknek nevez. Olyan ez, mint amikor most írom ezt a kis tanulmányt és a feleségem szól a szomszéd szobából, hogy telefon.... Ekkor több eset lehetséges: vagy elkezdek dühöngeni, hogy „nem látja, hogy dolgozom?”, vagy azonnal átmegek és egy perc alatt elintézem, vagy megkérem a feleségemet, kérdezze meg kit hívjak vissza. Az első esetben nincsenek tükrök, így a munkához szükséges energia szétszóródik és

esetleg percekgig tart míg az egyensúly helyreáll. A másik két esetben működnek a tükrök, és bár megszakad a folyamat, nem szóródik szét az energia, hanem a kellő szinten marad. A tükör a mi esetünkben az a szerkezetünk, ami nem engedi a figyelmünket más cél felé szétszóródni. Vagy talán egy másik eset. 2001-ben nagy árvíz volt Kárpátalján. Átszakadt a Tisza gátja. Ott motoszkált bennem, hogy menni kellene, segíteni kellene. De nem volt elég a populációinverzió. Kellett hozzá egyik kedves közös testvérünk telefonja, mint tükör, hogy ebből a motoszkálásból tett legyen. Igen, az őszinte szolidaritás érzése ilyen gerjesztés a szervezet számára, már akkor, ha van. Talán ismerős az a kép is, hogy ez az „alkotó” energia fokozódni is tud. És akkor még egy lépés az analógia mentén.

„A tükörrezonátort – különösen az elektromérnöki személet szerint – felfoghatjuk úgy is, hogy ez szolgáltatja az erősítő visszacsatolását. Ez a visszacsatolás a rezonanciafrekvenciákon pozitív, ilyenkor az erősítő „bejerjed”, más frekvenciákon a visszacsatolás negatív. A lézert általában pozitívan visszacsatolt rezgéskeltőként és nem külső, gyenge jelek erősítésére használjuk.”

Igen. A mi szándékunk sem külső, gyenge jelek erősítése – bár ezek észlelése és a rájuk reagálás is elengedhetetlen, sőt kötelesség –, hanem az emberként fogható, felülről bejövő, nekünk szánt „szeretet-jelek” energiájának befogadása, erősítése és irányított intenzív kisugárzása. Az azonban kérdés, hogy ez a „felülről” mit jelent? Honnan jön és mi ez az impulzus?

"Hétköznapi életünkben 'nagy' tárgyakkal kerülünk kapcsolatba, amit nagyszámú atom és molekula alkot és ahonnan óriási számú foton áradata érkezik hozzánk. Ezen alapul a mérés technikánk is." - mondja a fizika.

A mi témánk szempontjából ezt úgy fordíthatnánk le, hogy "hétköznapi életünkben a 'Szeretettel' kerülünk kapcsolatba, ahonnan nagyszámú 'szeretet-csillám' érkezik hozzánk. Ha képesek vagyunk fogni, ezen alapulhat a mi mérés technikánk.", vagy kevésbé katolikusán: "hétköznapi életünkben nemcsak a közvetlen környezetünkkel, hanem a Mindenséggel is kapcsolatban állunk, ahonnan is számtalan impulzus érkezik hozzánk. Ezek egy része a Földből, egy része a Napból jut el hozzánk és van, ami még távolabbról. Mindezek a légkör közvetítésével. Ha képesek vagyunk befogadni és hasznosítani őket, ezen alapulhat a mi mérés technikánk."

"Az elmúlt ötven évben a lézer az élet minden területét megváltoztatta. Lézerrel epilált lányok őrzöngenek a lézerrel bevilágított rockconcerteken, és a zenét lézerrel megírt cd-n vagy dvd-n viszik haza. Vagy ha nem vitték haza, akkor az interneten letöltik, az mp3-fájlokat is lézeres impulzusok szállítják az üvegszál hálózatokon. A vasárnapi bevásárlást a lézeres vonalkód-leolvasók gyorsítják fel, a gyorsajtókat lézerrel mérik be a rendőrök. A lézerrel gyorsan printelhetünk a vékony papírlapokra, a vastag

acéllemezeket vághatunk miszlikbe." - írja Tóth Balázs a neten.

„Jérôme Kasparian és kollégái a genfi egyetemen rövid fényimpulzusokkal hoztak létre felhőket, amelyekben cseppek formálódtak és elkezdett esni az eső.”

Magyarországon épül meg a világ legnagyobb teljesítményű lézere. Az ELI rendkívül rövid, egy attoszekundumig tartó impulzusokat képes leadni (körülbelül 150 attoszekundumig tart, amíg a hidrogénatomban az elektron megkerüli a protont). A rendkívül precíziós műszerrel többek közt a fehérjén belüli dinamikát lehet majd vizsgálni - mondta Szabó Gábor, a Szegedi Tudományegyetem rektora.

Az, hogy mire használjuk mi a készülékünket, vagyis önmagunkat, azt mindenki tudja. Azt mindenképpen, hogy a másik miért használja rosszul. Ha egy egészen kicsit őszinték vagyunk önmagunkhoz, a sok-sok negatív tapasztalat eredményeként az is kiderülhet, hogy lehetne jobb is ez a működés önmagunkban. Az analógiaként használt készüléket folyamatosan fejlesztik a mérnökök és kutatók. A mi készülékünket vajon ki fejleszti? És ki akadályozza a fejlesztést? A népszerű tudományos kisfilmek bemutatják, hogy mennyien dolgoznak azon, hogy egyáltalán megismerjük ennek a készüléknek a működését, adottságait és lehetőségeit. Sorra jelennek meg a „felfedezések”, amik igazolják azokat az ősi ismereteket, melyek szerint az ember, ahogy világában ma önmagát elképzei, messze túlértékelt. Lehetőségeihez képest pedig messze alulértékelt. Az analógiaként használt készülék, mint láttuk azon alapul, hogy befogadja az impulzusokat, azokat önmagán belül erősíti, egy irányba tereli, majd az értelmes felhasználó által megszabott irányba kibocsátja. Miért nem akarunk tudatosan befogadni minden nekünk szánt impulzust, majd erősíteni, egy irányba terelni és irányítottan kibocsátani? Ennek egyetlen okát találtam: azt hisszük, hogy már így működünk. „Nem kérünk az ajándékozó Istenből...”, hiszen „már tesszük a jót, már alkalmasak vagyunk belépni az örökkévalóságba”. Már kész és működőképes készülékünk van, ami teszi a dolgát. Ugyanakkor pedig, ha szétnézünk...? Igen. Néha, néhol, alkalmanként és akár többet is egyszerre, látunk működő „készülékeket”. Állandóan világítókat? Hát...! Olyanokat néha, akik környezetükbe világosság impulzusokat bocsátanak ki. És mi, a többiek mire várunk, amikor – mint a kis csecsemők - csak nyelni kellene az ingyen ajándékot? Egy lézer vagy világít vagy nem, vagy működik, vagy nem. Az ember azonban bonyolultabb szerkezet. Működik akkor is, ha nem „világít”. És akkor is embernek nevezik. Az a legfurcsább, hogy a lehetőség ott van benne. Viktor Frankl, a harmadik bécsi pszichológiai iskola alapítója az emberben lévő „tudattalan Istennek” nevezte azt, amit csapata kutatómunkája eredményeként minden vizsgált egyénben megtalált, annak neme, faja, színe, végzettsége, kora paramétereitől függetlenül, mélyen eltemetve a tudatalattiban. Igen, talán a körülmények

miatt! Lehetetlen lenne ez a működés, ez a felszabadulás? Álmodozók voltak-e nagy Mestereink? Talán nem.

A kérdés alapvetően az, hogyan lehet az ember nyitott a „felette lévő”, őt folyamatosan éltető gerjesztőre, fejlesztőre, annak impulzusaira, és ugyanakkor nyitott a környezete impulzusaira is, megtéve mindent, ami szükséges? Ekkor válna ugyanis lehetővé a fejlesztés. Talán úgy, hogy folyamatosan érzékeli önmaga teljességét, határait és erre a teljességre és hatáira ható, körülötte lévő erőviszonyokat. Minden impulzus megfelelő számára (akár barát, akár ellenség), ha érzi annak az impulzusnak az éltető erejét, vagyis nem azonosul vele, hanem befogadja, hagyja hatni. Semmilyen impulzus nem megfelelő számára, ha nem érzi annak éltető erejét, csak mechanikusan elszenved, vagy élvezi. Minden impulzusnál eldönthetné, ha lenne hozzá elég szabad figyelme (energiája), hogy mit tesz vele: igazodik hozzá vagy sem, képes vele szolgálni vagy sem, és ha igen, mit. Az akadály általában nem a külső impulzusban van, hanem a külső hatás belső eredményében: a fantáziálásban, illúziókban, abban, hogy ő társadalmilag-szociálisan valaki (a kísértésekben, melyek folyamatosan jelentkeznek: gyógyítás, jóllakatás, csodatevés, hatalom, vagyok valaki érzés, hatást kell gyakorolni, el kell magyarázni, át kell adni, jót kell tenni, stb.), vagyis a belső összhang hiányában. Nyitottsága a külvilágra ezekből az akadályokból fakadnak és nem a folyamatos önmagára emlékezésből: „hogyan tud ez az impulzus rajtam és a velem szemben állón is dolgozni?”. Ha ebből fakad, akkor újra és újra pillanatokra repedés nyílik az akadályokon és valóban szolgálni fogja azt, ami a feladata: a „Legyen meg a te akaratom” teljesülését, ami rajta és a másikon keresztül a világban érvényesülni akar. A kérdés az akadálymentesítés, vagyis a folyamatos emlékezés önmaga teljességére: semmissége mellett erre az alig mérhető, titokzatos mérlegelési lehetőségére. Ezt tanulni kell, mert nem ezt tanítják, hanem a minél teljesebb fantáziálást arról, hogy valaki társadalmilag vagyok: meg kell élnem, gondoskodnom kell a környezetemről, sikeresnek kell lennem, egészségesen kell élnem, minél többet kell tudnom, ami mind helyes csak egyoldalú. Még akkor is egyoldalú, ha mindez globális méretű, pedig az nem kevés: felelősségérzet a hazám állapotáért, a népem állapotáért, a globális felmelegedés helyzetéért, a túlnépesedésért, a környezetszennyezés mértékéért, az éhezés terjedéséért, a legelesettebbek nyomoráért, a tudatlanság és manipulálhatóság fokozódásáért, az ökológiai lábnyom növekedéséért, stb. Ezek mind az egyoldalúság eredményei és következményei: nem tudom ki vagyok, hol vagyok, hány kiló vagyok és nem ismerem az irányomat. Lehet-e ezt egyáltalán tanulni, vagy csak készen ide leszülvén kinyilvánítani lehet, majd azt folyamatosan félremagyarázni, félrenémetezni, félrefranciázni, -olaszozni, -kínáizni, -oroszoszni? Az össz-lendület a zárt térben megmarad – mondják a fizikusok. Ki kell nyitni a teret, hogy valami

megváltozhasson! Be kell engedni azt a lendületet, impulzust, ami lehetővé teszi az irány megváltozását. Erre kétezer éve lehetőség van, de ma sokkal kevesebb, mint pár száz évvel korábban. Mégis itt van. Különbön minden marad a régiben, vagyis a természet „rendje” szerint. Aszerint a rend szerint, ami lassan, évmilliók alatt változtatja a Föld és rajta a bioszféra és benne az emberiség, majd az ember szerepét a kozmoszban. A teret kinyitni csak egyéni tisztítási munkával lehet. De szükség van-e rá? Egyáltalán lehetséges-e? Miért látom úgy, hogy nagy a szükség? De senki sem képes kinyitni a másik ember terét. A tér folyamatosan nyitva van, a táplálék, az impulzus áramlana a csecsemőbe, csak sok minden útban van. A gátak egy része a túlélés miatt szükséges, de mai magunknál nagyon sok a felesleges, apáról fiúra szálló akadály. Mégis, senki sem képes egyedül kinyitni a saját terét, éppen az összes lendület megmaradása miatt. Nagy a közegellenállás: pl. a mai fejlődés-mítosz miatt, vagy éppen az emberi fejlődés lehetetlensége-mítosz miatt. Az egyed előrehaladása a zárt rendszer egészében hátrafelé mozgást idéz elő. A rakétahajtás elve szerint hátrafelé kell mozdulni, hogy a rendszer a kitűzött irány felé haladjon. Ezért tisztítási, megművelési feladat a munka. Folyamatosan meg kell szabadulni valamitől, hogy az előrehaladás lehetséges legyen. Minél nagyobb sebességgel történik a kiáramlás, a megszabadulás, annál nagyobb lesz a tolóerő. A gyakorlat azonban sokkal összetettebb, mint az elmélet. A hatalmas közegellenállás miatt összetett. A közegellenállás csak kis sebességnél elhanyagolható, vagyis egyáltalán ennél lehetséges. Minél erőteljesebb a tisztítási munka, annál nagyobb az ellenállás. Minél gyorsabb a nyitás, annál nagyobb az ellenállás.

Az elektronika ismeri a problémát és megoldást is kínál rá. Impulzuskorrektorok segítségével fenntartja, eredetire korigálja a környezeti hatások által eltorzított bemenő jelet. Így aztán, ha az eredeti impulzus megmarad, akkor éppen a rendszeres ismétlődések miatt a rendszer fenntartja a jelátvitel paramétereit. Az elektronikában ismerik és használják az impulzusgenerátorokat, melyek előállítják az ehhez megkívánt erősségű és frekvenciájú jeleket.

Folyamatosan kapjuk a jeleket, a „tejet”, az impulzusokat, az ajándékot. Nem fogadjuk be, mert nem tudunk nyugodtan táplálkozni. Ezért aztán nem is „világítunk”. Aki befogadja és megemészt, az „világít”. Ez fizikai törvény, vallási törvény, természettörvény. Alaptörvény. Egy egészen kicsit, de rendszeresen másképp befogadni az energiát, és kicsit minden változik. Az idegsejtkutatók már tudják. Az atomfizikusok is.

Munkaeszközök: közös és egyéni impulzuslehetőségek teremtése és befogadása kicsiben. Közösen: ahogy annak idején a Genezáreti tó partján, vagy a Gangesz partján, vagy Óbudavárott, vagy Pécelen. Csendes együtt-gondolkodás, csendes együtt-munkálkodás, csendes együtt-imádkozás, csendes együtt-étvágy, csendes együtt-éneklés, csendes együtt-táncolás azokkal, akik „pumpált, gerjesztett állapotba” kívánnak

kerülni az egész érdekében. Egyénileg: olyan egyszerűen, ahogy a pici gyerekek szopnak, vagy a levegőt veszik. Nem nehéz, csak szokatlan. Ezért kell gyakorolni. Talán egyszer ragályos lesz.

Minden cselekedet, a jó is és a rossz is ingyen ajándékból van. Az alkalmasság szempontjából a befogadás mértéke a döntő. Így aztán Gyurka bácsi kérdése: vagy az egyik, vagy a másik, egyre inkább is-is formát ölt. Ajándék nélkül nem lehet jót tenni. Ajándékot mindenki kap, csak nem mindenki fogadja be, mert talán nem ismeri a „lézertechnikát” – vagy mást. Az első felvillanó jel a szolidaritás, egy lényű együttérzés és az ingyenesség megjelenése. Ez az a gerjesztett közeg, amiben a belepumpált ajándékenergia már exponenciálisan növekedni, majd irányítottan kisugárzódni tud – mondják a fizikusok. Olyan ez - mondom -, mint a lézer.

Kőbánya, 2014. májusa

BÓTA TIBOR

AZ EMBER DÖNTÉSEINEK, CSELEKEDETEINEK TUDATOSSÁGA (LÉLEKTANI MEGKÖZELÍTÉS)

Előző írásomban¹ a döntései révén szabaddá váló ember témájával foglalkoztam. Azzal a szabadságélménnyel, amelyet az ember valódi és értelmes döntéseit követően cselekedetei közben él át. Több kérdés nyitott maradt, amelyek megválaszolására jelen írásomban teszek kísérletet. Példaként néhány nyitott kérdés. Vajon mennyire tudatosak az ember döntései, cselekedetei? Átélteti-e a fent említett szabadságélményt olyan cselekedete közben is, amelyet nem előz meg a valódi és értelmes döntés feltétele: a tudatosság? Mennyire tudatosan, és milyen formában érvényesül az ember személyes, dinamikus értékrendje?

(A téma körüljárásánál a kognitív pszichológiai megközelítés határait igyekszem nem túllépni, bár úgy gondolom, olykor komoly fegyelmetséget fog igényelni ennek betartása.)

I. Az ember hétköznapi ismeretszerzése

Az ember a hétköznapi életben az ismereteit tapasztalatai, és az érzékszervein keresztül észlelései által szerzi be.

Az emberi tapasztalat

Érveléseink során gyakran elhangzik: „a tapasztalat azt mutatja, hogy...”, vagy „tapasztalati tény, hogy...”. Nemcsak hogy elhangzik ez a kijelentés, de – talán tudattalanul – a megkérdőjelezhetetlenség igényét is magában hordozza. De milyen is valójában a hétköznapi emberi tapasztalat?

Aldous Huxley² nagyon találóan fogalmazza meg a tapasztalat lényegét. „A tapasztalat nem az, ami történik velünk, hanem az, amit kezdünk a velünk történetekkel.” Egy példával illusztrálva. Egy természeti katasztrófa esetén az ember alapvetően kétféleképp reagálhat. Az egyik ember kiborul, látja a sok szörnyűséget, és szidni kezdi a környezetét nem kímélő, azt állandóan szennyező társadalmat, vagy a titkos atomrobbantásokat, vagy mindegy hogy mit, de bűnbakot keres, akik neki ezt a borzalmas kellemetlenséget okozták. A másik azonnal a katasztrófa áldozatai felé fordul, és keresi, kinek, hol és hogyan segíthet. Ez utóbbi megtapasztalja a valóban-rászorulókon való segítség igazi örömét, önmaga hasznosságát, a sok hálás tekintet megerősítő voltát. Mindkettőben megmarad egy-egy emlékkép a történetekről. Egy adott idő elteltével szóba jön a természeti katasztrófa, és mindkét ember elmondja az akkori tapasztalatát. Micsoda óriási különbség lesz a korábban ugyanazon hatásnak kitett kétféle ember tapasztalata között! Vagyis a külső történés is nyomot hagy ugyan az ember emlékezetében, de az ezek által kiváltott, elindított belső történések, folyamatok emléke az, ami sokkal élesebben, és mélyebben bevésődik az ember emlékezetébe. Ez válik személyes és valódi tapasztalattá.

A tapasztalat tehát nem az esemény, a történés felvételszerű rögzítése, hanem egy folyamat, amely a történéssel kezdődik el, és amely során a történést magunk számára feldolgozzuk. A pozitív tapasztalat megszerzése elsősorban nem maguktól az eseményektől függ, hanem az eseményeket megtapasztaló ember képességeitől. „A tapasztalat - képesség az élet eseményeinek kezelésére”/Huxley/

Az ember észleléseinek korlátai, ill. tudatossága

Az ismeretszerzés az érzékeléssel kezdődik. Szervezetünket különféle (külső, belső) fizikai és kémiai hatások/változások érik, amelyek az érzékszerveinkben található specializálódott idegsejteket /receptorokat/ ingerlik. Érzékszerveink detektálják ezeket az ingereket, majd ingerületté alakítják. Ezt az érzékszerveinkben lezajló fizikokémiai folyamatot érzékelésnek nevezzük. Az észlelés egy tágabb fogalom, mely az elemi ingerek felvételétől a komplex élménykép /érzéketi élmény, érzéklet/

¹ Bóta Tibor: A döntései során szabaddá váló ember

² Aldous Huxley: Egyesült Államokba emigrált brit író, gondolkodó, legismertebb művei: Szép új világ, Vak Sámson.

kialakulásáig terjedő folyamatot magában foglalja. Az érzékelés a megismerés analitikus oldala /ingerfelvétel, és idegi feldolgozás/, míg az észlelés a megismerés szintetikus oldala /tudatosulás, értelmezés, képalkotás/.

Vajon mennyire megbízható az ember észlelése? Az ember más hőmérsékletűnek észlel egy adott folyadékot, ha előtte forró vízben volt a keze, mintha jéghideg vízben/kontrasztjelenség/. A csonkolt végtagú ember azt „észleli”, hogy visket a már nem létező könyöke. Mindkét esetben nem a valóság képe, hanem egy torzult kép jelenik meg az ember elméjében. Az ember észlelése tehát nem minden esetben nevezhető megbízhatónak.

Az ember észlelését érzékszervei felfogó képességei is korlátozzák. Érzékszervei által felfogható ingerek esetén egy alsó és felső küszöbérték figyelhető meg. Alsó küszöbérték annak a legkisebb ingermennyiségnek /melyet az inger intenzitása, és hatási ideje határoz meg/ az értéke, amely már képes érzékletet létrehozni. Felső küszöbérték, annak a legnagyobb inger mennyiségnek az értéke, amely még adekvát érzékletet hoz létre. (Pl. egy bizonyos hangintenzitás felett már nem hangot hall az ember, hanem fájdalmat érez.) Ezen felül még létezik egy különbségi küszöb is, amely az inger változásnak az a legkisebb értéke, amelyet az érzékelő már észlelni képes.

Az észlelés olyan folyamat, amely az érzéki információk megértésére szolgál. Az „észlelés”, mint elnevezés a latin perceptio szóból ered, melynek jelentése befogadás; összegyűjtés; birtokba vétel akciója; ésszel, elmével való felfogás. Ezek a magyarázó kifejezések a tudatos funkciókra emlékeztetnek. De valójában milyen is az észlelés folyamata?

Az ember hangokat hall /azaz hangfrekvencia változást érzékel/. Hallószerve detektálja a hangokat, majd a központi idegrendszerben valahol „összeáll”, hogy ez egy madárfütty – és ez az eredmény tudatosul /tudatossá válik/. Madárfüttyöt hall, és nem hangfrekvenciaváltozást. De az a folyamat, ahogy a hangfrekvenciákból madárfütty lesz, nem tudatos. (Megmagyarázható, kutatható, mérhető, stb. – de az észlelés során nem tudatos.) Az észlelés (mint tudattalan folyamat) eredménye válik tudatossá.

Felmerül a kérdés, hogy vajon fogunk-e fel ingereket tisztán tudattalanul is, vagyis anélkül, hogy észlelésük tudatossá válna? (Ilyen eseteknél az inger a küszöbérték alatti.) A kísérletek kimutatták, hogy egy filmrészletbe bevágott, a nézők által nem észlelhető képkocka

tartalma hatással, befolyással van az emberre. A szem érzékeli ugyan a filmbe vágott képkockát, a központi idegrendszer fel is dolgozza, hogy azok a barna pálcica formájú valamik ropik, de a ropi képe nem tudatosul, mégis hatással van az emberre (pl. hirtelen szomjas lesz.) A tudattalan észlelést az különbözteti meg a „tudatos” észleléstől, hogy ez esetben az észlelés eredménye sem lesz tudatos. A kutatások azt igazolják, hogy maga a tudattalan észlelés jelensége létezik, azonban annak pontos hatása jelenleg még nem ismert.³

Fel kell tennünk a kérdést, hogy vajon képes-e az ember az ismert érzékszervek működése nélküli észlelésre (ESP⁴), és hogy tud-e fizikai eseményeket pusztán lelki eszközökkel befolyásolni (PK⁵)? Ezekben a kérdésekben ölt testet a pszi-jelenség létezéséről folyó vita, amely Atkinson szerint „a jelenleg ismert biológiai és fizikai törvényszerűségek alapján nem értelmezhető, információ- és energiaátadási folyamatokra utal.”⁶ Jóllehet a fenti jelenségeket jelenleg (vagy talán természettükknél fogva egyáltalán) nem lehet tudományosan elemezni, hatásukat célszerű figyelembe venni, hisz ezek a hatások ugyanúgy memória struktúrába szerveződnek, amely ezt követően automatikusan /tudattalan folyamatként/ működik. (De ez már túllépi vizsgálatuk keretét.)

II. A topografikus modell helyett folyamat vizsgálat

A topografikus (topográfiai) modellek közös jellemzője, hogy az elmét, mint térbeli létező valóságot különböző pszichikus terekre osztják fel, amelyek egymással szoros kapcsolatban állnak. Írásomban kerülöm a topografikus modelleket, mivel egyrészt ezek elméleti konstrukciók, másrészt témánk szempontjából nem az a lényeges, hogy elménk mely pszichikus tartományában zajlik le egy-egy folyamat, hanem az, hogy a folyamat maga tudatos-e, vagy tudattalan.

Szóhasználatomban tudatosnak nevezem azokat a jelenségeket, folyamatokat, amelyekre a tudati funkciók jelenléte a jellemző, és amelyeket az értelem, akarat, szándék irányít. Tudattalan folyamatnak nevezem azokat a folyamatokat, amelyek egyrészt nem a „tudat színe előtt” zajlanak le, és amelyek csupán megtörténnek, és rájuk egyfajta automatizmus a jellemző.

III. Az észlelési folyamat anatómiája

„Az észlelés hagyományos elmélete szerint az észlelés koncepcióvezérelt (top-down) mechanizmus. Ez azt jelenti, hogy nem lehet objektív, hiszen az észlelő az észlelt fizikai ingerek alapján felépíti, megkonstruálja az észleletet, hozzáteszi saját tapasztalatait, elvárásait.”⁷

³ Bóta Barnabás - Soós István: Szubliminális ingerek hatásainak vizsgálata szemantikus differenciál skálával.

⁴ ESP Extraszenzoros percepció: Ismert érzékszervi működés nélküli észlelés. (Pléh Csaba Pszichológia) (2010)

⁵ PK Pszichokinézis: Fizikai események mentális befolyása mindennemű fizikai erő igénybevétele nélkül. (Atkinson Pszichológia)

⁶ Részlet Atkinson /amerikai pszichológus/: Pszichológia c. könyvéből (2005).

⁷ Részlet Oláh Attila „Pszichológiai alapismeretek” c. könyvéből. Oláh Attila: pszichológus, az ELTE Személyiség és Klinikai Pszichológiai Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára, és a Pszichológiai Doktori Iskola tőzrstagja.

Tévedés lenne azonban azt gondolni, hogy az észleletek tisztán szubjektívek. Hiszen az embertől függetlenül létező objektív világgal állandó kapcsolatban vannak, és a folyamatos kölcsönhatás következtében, az embert körülvevő, és benne lévő világot egyre jobban a valóságnak megfelelően tükrözik vissza. Az észleletek megmaradó szubjektivitását az egyéni „átélés” adja /ez az én képem/. Találóa fogalmaz Rubinstein:⁸ „Nem létezik olyan érzéklet, gondolat, érzelem, amely senkié.”

„Az érzékleti információból - Helmholtz⁹ szerint - tudattalan ítéleteket, következtetéseket vonunk le.” Az így elraktározott tapasztalatok, következtetések egyre jobban segítenek megérteni és egyre értelmesebben észlelni a világot. „Így tanuljuk meg, hogy az utcán felénk közeledő emberek – a retinaképből érkező információ ellenére – nem növekszenek, hanem egyre közelebb kerülnek hozzánk”¹⁰

Az ember észlelései során nemcsak öncélúan akarja megismerni a környezetét, de azzal szemben elképzelései/elvárásai is vannak. Ennek megfelelően az ember elméjében olyan szervezett memória struktúrák alakulnak ki, amelyek magukba foglalják az embernek a világgal kapcsolatos tudását és elvárását is. Ezeket a memória struktúrákat a lélektan **sémának**¹¹ nevezi. A sémák megkönnyítik az embernek a világban való tájékozódását. A sémák lényege, hogy egy input-output folyamat kulcsképletként „megmondják”, „felajánlják”, hogy egy bejövő ingerre milyen választ adjon a szervezet. A sémák, mint tudattalanul működő mechanizmusok (automatizmusok) célja, hogy minél gazdaságosabban működtessék az emberi szervezetet, ahol lehetséges, ott nélkülözhetőek legyenek a tudatos folyamatok. Az embernek ne kelljen mindent nulláról mérlegelnie, hogy reagálni tudjon.

Az észlelés folyamatának vizsgálata megkívánja, hogy az észlelést egy másik szempontból megközelítő fogalmat is bevezessünk. Allport¹² az embernek a világ élő és élettelen jelenségeivel kapcsolatos beállítódását, (azaz hogy hogyan áll a jelenségekhez) **attitűd**¹³nek nevezte el. A lényegét úgy fogalmazta meg, hogy „az attitűd tapasztalat révén szerveződött mentális, idegi készenléti állapot, amely irányító hatást gyakorol az egyén viselkedésére mindazon tárgyak és helyzetek irányában, amelyre vonatkozik.” Az attitűd nem

határozza meg az ember gondolkodását/viselkedését, csak annak (élményszerű) háttérét adja meg. Az attitűd összegzi az egyén korábbi tapasztalatait, élményeit, értékeléseit egy adott tárggyal/személlyel/jelenséggel kapcsolatban. (A félig üres, vagy félig tele pohár esete plasztikusan demonstrálja azt, hogy az attitűdnek megfelelően egy adott tárgyat különböző módon lehet észlelni.) A séma és az attitűd egyaránt memóriastruktúra – de amíg a séma fogalmát alapvetően az észlelés leírására, addig az attitűd fogalmát elsősorban az észlelés érzelmi és viselkedésre gyakorolt hatásának elemzésére használjuk.

Az ember nemcsak különböző módon észlelheti, figyelheti meg környezetének jelenségeit, de előfordulhat az is, hogy valamilyen új jelenséget (séma vagy attitűd hiányában) egyszerűen nem észlel. Ha az észlelés során nincsen tapasztalata az adott jelenséghez kapcsolódóan, szó szerint nem észleli azt. Ennek megfelelően előfordulhat olyan eset is, amikor valaki nem azért nem tud elfogadni valami új jelenséget, mert nem akarja, hanem mert valóban nem észleli azt. Más szempontból viszont, lehet, hogy megtalálná önmagában, de valami miatt menekül előle, akkor sem fog tudatosulni benne. „Az embert nem maguk a dolgok, hanem az a mód zavarja meg, ahogyan a dolgokat látja” – fogalmazta meg Epiktétosz görög bölcselő. Ennyire fontos a pozitív attitűd! (Bokron belüli értékmegőrző és változást sürgető elképzelések egymásnak feszülése!)

Az ember sémáiból komplex sémák szerveződnek (pl. énkép, azaz az önmagáról kialakított mentális kép), és kialakul, mozaikszerűen „összeáll” az embernek önmagáról és a környező világról alkotott képe /világképe/. Az énképbe épülnek be az embernek azok a cselekvési sémái is, amelyek dinamikus értékrendje által meghatározott erkölcsi törekvéseit, képviselik. Sajnos az énkép szinte elkerülhetetlen módon keveredik az énídeál képével. Az „énídeál: azon eszményeket, és az ezeknek megfelelő viselkedés szabályait tartalmazza, melyre az egyénnek törekednie kell, és amely referenciaként szolgál az elért dolgok megítéléséhez”¹⁴. Ennek következményeire még visszatérünk.

⁸ Szergej Leonyidovics Rubinstein: A 19. században élt szovjet pszichológus, és filozófus.

⁹ Hermann Ludwig von Helmholtz XIX századi német orvos, fizikus, kutató és filozófus. Az észlelés törvényeinek kutatója. Munkássága során végig meghatározó volt az empirista szemlélet.

¹⁰ Oláh Attila „Pszichológiai alapismeretek” c. könyvéből részlet.

¹¹ Séma: fogalmak strukturált csoportja, általános tudás. Emberekről, tárgyakról való mentális elképzelésünk. (Pléh Cs.) Nagyon sokféle séma létezik (reflex/fiziológiai-idegi/, kognitív/észlelést segítő/, karakter/személyes-tudattalan/, archetípus/kollektív-tudattalan/ séma). Az Eric Berne-féle

szerepek, és az ösztönök is tágabb értelemben mind-mind sémák. Vannak örökölt sémáink (ösztönök, reflexek), és tanult sémáink is (a viselkedési sémáktól, a szakmai gyakorlatok során megszerezhető sémákig).

¹² Gordon Willard Allport: amerikai szociológus és szociálpszichológus, személyiségelméleti kutató. Ő vezette be az attitűd fogalmát.

¹³ Attitűd: „Tárgyak, események, személyek belső értékelését meghatározó negatív vagy pozitív viszonyulás az attitűd tárgyához. (ismereti, érték kifejező, énvédő és szociális igazodási funkciót lát el)” Pléh Csaba

¹⁴ Pléh Csaba: Pszichológia

Jean Piaget¹⁵ gyerekeken végzett kísérletei alapján azt állítja, hogy „a gyerekekben leképeződik az őket körülvevő világ (fizikai és társas) mentális képe”. Ezeket a komplex leképezéseket ő sémáknak nevezte el. Asszimilációnak nevezte azt a folyamatot, amikor a gyerekek az új történéseket meglévő sémáikba illesztik. Ha ez nem lehetséges, mert még nem alakult ki megfelelő séma az új eseményre, a sémák módosulnak, ez a jelenség az akkomodáció.

Az attitűd nem tévesztendő össze az előítélettel¹⁶. Az attitűd az új tapasztalatok, élmények hatására képes a sémamódosításra (az akkomodációra), az előítélet erre képtelen. Utóbbi az új tapasztalatokat – előítéletet igazoló módon - régi sémába építi be (asszimilálja), ezért szül ez aztán irracionális viselkedést és szélsőséges érzelmeket.

IV. Az ember tudattalan és tudatos döntései, cselekedetei

Az ember tudattalan cselekedetei

Az ember elméje tudattalanul is képes a környezetből érkező hatásokat azonosítani, és felismeri, hogy mely tárolt sémával mutatnak hasonlóságot, párhuzamot. Jellemzően egyező séma esetén elménk tudattalan folyamata egy fizikai válasz reakcióra utaló jelzést küld, amit szervezetünk végre is hajt /ösztönös cselekvés/. Ez különösen vész helyzetek esetén nagy jelentőségű, amikor a döntés meghozatalára nagyon kevés idő áll rendelkezésre, olykor még az észlelési időnél is kevesebb. Ezek az örökölt sémáink egyszerű biológiai, evolúciós szempontból magyarázhatóak. Egész egyszerűen fontosabb az, hogy fizikai reakciót adjunk egy adott helyzetre (pl. meneküljünk, vagy támadjunk), mint az, hogy ezt tudatosítsuk magunkban.

Az ember elméjében lejátszódó tudattalan folyamat /az automatizmusból kifolyólag/ akkor is szolgáltat a bejövő ingerre egy kimenő-jelzést, ha az összehasonlítás során csak egy hasonló sémát talál. Ilyenkor a helyzetre adott sematikus válasz esetleg hibás, ennek főleg összetettebb komplex-sémáink esetén nagyobb az esélye. Ilyenkor séma-módosításra van szükség.

A séma módosításának szükségességét, a megnyilvánulásaink/cselekedeteink közben jelentkező kísérő jelek (inadekvát érzelmek/reakciók, diszharmónia-érzés, esetleg testi diszkomfort érzés tünetei) jelzik. Ha képes az ember ezeket a jelzéseket tudatosítani, és megkeresni a valódi okokat, helyre kerülhetnek a sémái/attitűdjei.

És itt jön képbe az énkép és énídeál korábban említett keveredése. A tudatosítás során ugyanis az énkép egyes összetevőiről kiderülhet, hogy azok az énídeált, nem

pedig a valóságot tükrözik. Fény derülhet például arra, hogy az énképben az énídeál szerinti szelídségből fakadó erőszakmentesség valójában a konfliktusoktól, az erőszaktól való félelemből fakad; vagy, hogy a közösség iránti igény az egyedülléttől való félelemből, nem pedig az énídeál szerinti, és az énkép részévé tett mindent megosztani akarásból fakad. Hasonló módon képzelt lazasága (probléma mentessége) lehet, hogy azt igyekszik elfedni, hogy nem mer semmihez sem komolyabban kötődni, semmibe sem komolyabban bevonódni, mert fél a kiszolgáltatottságtól, az elutasítástól, a kudarctól. Ha az ember elhatalmasodó indulatok közepette érvel az erőszakmentességről, még az is a séma/attitűd módosítás szükségességét jelzi.

Jézus arról beszélt, hogy üzenetének befogadásához az ember gondolkodásának átalakítására van szükség – és valószínűleg nem járunk tévúton, ha ezt az ember sémáinak, attitűdjének átalakításaként értelmezzük.

Ha nincs semmilyen egyezés a beérkező inger és egy meglévő séma között, akkor nincs automatikus válasz, és ilyenkor lehet elkezdni gondolkodni azon, most akkor erre a helyzetre mit is lépjen az ember – vagyis lehetséges, hogy ilyenkor lehet/kell igazán tudatosan dönteni?

Az embernek egy - törekvésebe illő - értékes cselekedete egy korábbi tudatos döntése eredménye is lehet (sémamódosítás után tudattalanul működő séma esete), de akkor ez a cselekedete nem tudatos, mivel nem előzte meg aktuális tudatos döntés. Lehet, hogy ez lenne a cél?

Kísérletek igazolják, hogy az érzékelés és az észlelés között időbeli elcsúszás van. Az időbeli elcsúszás ellenére is képesek vagyunk úgy cselekedni, mintha az nem létezne. Benjamin Libet¹⁷ kísérleteivel kimutatta az időbeli elcsúszás mértékét. Kiderült, hogy a tapintási ingerületeket fél másodperccel később észleli elménk, mint ahogy ez az információ az agyunk elsődleges érzőközpontjába bekerül. A látás esetében még nagyobb az időbeli elcsúszás. Hogyan tudunk így pingpongozni, vagy autót vezetni? Úgy, hogy nem tudatos folyamat irányítja ezeket a cselekvéseket, hanem a megfelelő sémát követő tudattalan folyamat. (A fizikai reakció ezen esetekben is fontosabb, mint a tudatosítási folyamat.)

A tudattalan/tudatos folyamatok összehasonlítására Libet egy másik érdekes kísérletet is végzett. A kísérleti alanyoknak azt a feladatot adta, hogy nevezzék meg azt a pillanatot, amikor elhatározzák a kezük felemelését. A

¹⁵ Jean Piaget svájci pszichológus a modern sémaelmélet kialakulásában és fejlődésében igen fontos szerepe van.

¹⁶ Előítélet: „Ítéletalkotás valamiről, általában kevés tapasztalat alapján, vagy minden tapasztalat nélkül. Szilárd attitűd, amelynek megvitatása kevéssé lehet eredményes.” (Pléh Cs.) (Megjegyzés: érdekes a szilárd attitűd elnevezés!)

¹⁷ Benjamin Libet: elsőként kaphatta meg 2003-ban a virtuális pszichológiai Nobel-díjat /*Virtual Nobel Prize in Psychology*/. A kaliforniai egyetem kutatója volt /2007-ben halt meg/. A tudattal és szabadakaratl foglalkozó kísérletei jelentősek.

kutató EEG¹⁸-vel vizsgálta az agy mozgatókérgének aktivitását, EMG¹⁹-vel pedig – az izomfeszülés alapján – a kézfelemelés kezdetének pontos idejét regisztrálta. Kiderült, hogy a mozgatókéreg hamarabb elkezdett készülni a feladatra, mint ahogy a kísérleti alany /kézfelemeléssel jelezve/ elhatározta volna a mozdulatot. A kézfelemelés parancsa már a tudatosulás előtt megszületett. (Lehetséges magyarázat: tudattalan folyamatunk jelzése /mely így írható körül/ „Ha akarom emelni a kezem, hát emeljem fel” hamarabb eljut az ember elméjének mozgató központjába, mielőtt az még tudatosulna. Persze ez azt is jelzi, hogy tudattalan folyamataink reakcióideje jóval kedvezőbb, mint tudatos folyamatainké.)

Az ember tudatos cselekedetei

Vajon az ember hétköznapi választásai-döntései, és az ezt követő cselekedetei tudatosnak nevezhetők-e?

Mielőtt a válasz keresésbe belekezdünk, meg kell ismerkednünk a tudatosság új lényeges tulajdonságával: **a beszámolóképeségi értelemben vett tudatossággal**²⁰. (Leegyszerűsítve: tud-e az ember magasabb szervezetségű, bonyolult dolgokat végezni úgy, hogy közben nem képes beszámolni róluk?) Lássunk egy egyszerű példát. Az ember képes egy krétával a jobb, majd a bal oldali ablakot eltalálni. Ez egy struktúrafüggő mozgásszervezés, hiszen ahhoz, hogy ezt pontosan meg tudja tenni, figyelembe kell vennie nemcsak teste és az ablak viszonyát, hanem azt is, éppen hol van a kréta, éppen hol áll a keze stb. De vajon meg tudja-e fogalmazni, hogy mit csinált? Elsőként a szándékát fogalmazza meg: „Először a jobboldali ablakot akartam megdobni”, majd folytatja, „felvettem a krétát az asztalról, és megcéloztam a jobb oldali ablakot”. De megtudja-e pontosan mondani mit csinált a kezével?. Beszámolóképes tudatában van-e annak, hogy a csuklója, hüvelykujja és így tovább milyen forgásokat/mozgásokat végzett közben?

„Az ember tudásaival és cselekvéseivel kapcsolatban rendszerint **a céloknak van közvetlenül tudatában**. Azt tudja, hogy mit akar csinálni. Föl akart ugrani a villamosra, de arról nem tud beszámolni, hogy ehhez bal lábával megtámaszkodott, a jobb lábát feltette stb.-stb. A kívül levő dologról könnyen be tudunk számolni, a belsőről kevésbé.”²¹

¹⁸ EEG: elektroencefalográfia tágabb értelemben véve egy pszichofiziológiai mérőeljárás, melynek segítségével a pszichés működés élettani hátterét vizsgálhatjuk meg; szűkebb értelemben pedig egy elektrofiziológiai mérőeszköz, mely a neuronok elektromos aktivitásának regisztrálására szolgál valós időben.

¹⁹ EMG: rövidítés az electromyographia kifejezésből adódik. A vizsgálat az elektrofiziológiai vizsgálómódszerek közé tartozik. Az idegek és izmok működésének egyik legfontosabb vizsgáló eszköze.

²⁰ Pléh Csaba „A megismeréstudomány alapjai” c. könyvében így ír erről: A kognitív pszichológusok és a kognitív kutatók jó része az angolszász terminológiában a

Az ember tudatos folyamatai (tudatossága) állandóan változó folyamatok, melyeket egy adott pillanatban jelentkező észlelései, gondolatai, érzései befolyásolnak. A tudatos folyamatoknak két alapvető funkciója van: **a monitorozás** (az ember külső környezetének, és a belső sémáinak folyamatos követése), és **a célok megtervezése** (a környezet felé irányuló cselekedetknél, és a belső sémák szükséges alakítása esetén egyaránt).

Az ember tudatos folyamatai az észlelés által követik a környezetében és belső világában (testében, lelkében) végbemenő eseményeket. A rengeteg információ miatt egyfajta szelekció figyelhető meg az ember tudatos folyamatánál, a tudattalan folyamat jelzései közül bizonyos jelzéseket kiemel, másokat pedig figyelmen kívül hagy. „A kiválasztott információ legtöbbször a környezeti vagy a belső világban bekövetkezett változásokat jelzi.” (Atkinson²²).

Tudatos folyamataink másik funkciója a **célok megtervezése**, újratervezése, és cselekedeteink vezérlése²³. Atkinson így fogalmazza meg: „...cselekedeteink megtervezése, elindítása és vezérlése. Legyen a terv akár egyszerű és azonnal végrehajtandó (mondjuk barátaink megvendégelése), akár bonyolult és jövőre vonatkozó (a hivatásunkra való felkészülés), cselekedeteinket a bennünket körülvevő eseményekkel összhangban kell lebonyolítanunk és megszerveznünk. A tervezés során tudatunkban a még meg nem történt eseményeket majdan bekövetkezőkkel kell leképeznünk, azaz el kell képzelnünk a lehetséges forgatókönyveket, választanunk kell közülük, és meg kell tennünk a megvalósításukhoz szükséges lépéseket.” Nyilván ebben az összetett folyamatsorban nagyon sok a tudattalan folyamat, de a célok megfogalmazását tudatos folyamataink végzik.

V. Rövid konklúzió

Hogyan is összegezhető az ember tudatossága? Hétköznapi analógiával élve, egy munkahelyi szervezet akkor működik jól, ha a vezetője nem autoriter karakterű vezető, hanem olyan készségekkel rendelkezik, amely a kollektíva munkáját segíti. Nem figyelni állandóan alkalmazottjai munkáját, és nem akar minden aprólékos ügyben dönteni. Csak akkor lép közbe, ha új feladat jelentkezik, vagy ha valami

tudatot (consciousness) helyettesíti és sokszor felváltja az (awareness), a beszámolóképeségi értelemben vett tudatossággal. Pléh Csaba magyar pszichológus, a BME Kognitív Tudományi Tanszékének alapító egyetemi tanára, iskolateremtő agykutató.

²¹ Részlet Pléh Csaba korábban megnevezett könyvéből.

²² Richard Chatham Atkinson amerikai pszichológus, egyetemi tanár, a Kalifornia Egyetem egykori elnöke és régense, valamint korábbi rektora. A kísérleti pszichológia doktora, a memória kutatás egyik fő területe.

²³ Cselekedeteink vezérlése egy folyamatvezérlés, mely segíti a céljainknak megfelelő cselekedeteink megvalósítását.

rendkívüli esemény történik. Ez az ő funkciója, hisz ő látja át a szervezet működését.

Ahhoz, hogy egy olyan bonyolult szervezet, amilyen az ember, jól működjön egy olyan bonyolult környezetben, amilyen a társadalom, ahhoz időről időre tudatos döntésre van szükség. Jó esetben olyan döntésre, amely segíti az ember tudattalan folyamatainak működését, és amely meghozatala után – az adott helyzetre vonatkozóan legalábbis – maguktól mehetnek tovább a dolgok, tudatosítás és döntéskényszer nélkül. A gazdaságos emberi működéshez azért van szükség időnként a tudatos döntésekre, hogy utána ne legyen szükség tudatos döntésekre, hanem a dolgok a helyükre kerülve menjenek tovább maguktól (a jól kialakított séma szerint, gördülékenyen, és az ember egyre jobban helyreállított belső rendjét tudattalanul követve).

Az ember tudatos folyamatainak legfőbb funkciói: önmagunk és környezetünk folyamatos követése, a célok tudatosítása, és csak rendkívüli esetben /szükségessé váló séma, attitűd módosítás esetén/ a tudatos beavatkozás.

A tudatosság az ember belső világa és környezete megismerésének, valamint a törekvéseibe illő cselekedeteinek nem a célja, hanem mindezek megteremtésének eszköze. Azaz nem a tudatos megismerés, nem a tudatos döntés és cselekvés a cél, hanem a tudatosság a megismerés, a döntés és cselekvés talán legfontosabb eszköze.

BULÁNYI GYÖRGY

**SZENT MAZOCHEZMUS,
AVAGY TUDOM-E A SZENVEDÉSEKBE
HELYEZNI ÖRÖMÖM, EZEKRE IRÁNYÍTANI
VÁGYAIM?**

Istennel egyesülni csak az öngyötres útján lehetséges? Kérdezem. Mert feleletként általában Avilai Terézt idézik: *Vagy szenvedni, vagy meghalni.* S ez azt jelenti, hogy ha nem akarok szenvedni és egyelőre meghalni sem, akkor nincs módom egyesülni Istennel? Azt. Teréz így gondolta. December 14-én, Keresztes Jánosnak, a másik *egyháztanító* misztikusnak ünnepén pedig ez olvasható a Zsolozsmás könyvben:

Keresztes Szent Jánosnak a *Szellemi páros ének* című művéből: Akármennyi titkot és csodát fedeztek is már föl a szent egyháztanítók, és tudtak meg a szent életű lelkek ezen a földön, még sokkal több az, amit sohasem mondtak el. Sőt soha fel sem fogtak. Éppen ezért még sok mélységet kell feltárni Krisztusban, mert ő olyan, mint a gazdag aranybánya. Akármilyen mélyre is ásson benne valaki, sohasem ér a végére... itt is, ott is új ereket, új kincseket fog találni. Ezért mondja Szent Pál magáról, Krisztusról: *Benne rejlik a tudomány és bölcsesség minden kincse* (Kol 2,3). Ezekbe a kincsekbe

nem tud behatolni, nem képes hozzájuk eljutni a lélek, hacsak nem megy előbb keresztül a belső és a külső szenvedések sűrűjén. Sok és hosszas lelki gyakorlatnak kell ezt megelőznie: melyek csak alacsonyabb fokok a lelki életben, és csak előkészületül szolgálnak Krisztus titkainak mélyebb ismeretéhez... Ő, bár csak megértene már végre-valahára minden ember, hogy nem lehet eljutni Isten gazdagságának és bölcsességének teljességére, hacsak a lélek előbb végig nem járja a szenvedések és szorongások sűrűjét is úgy, hogy az a lélek azután ebbe helyezze örömét, s erre irányítsa vágyait. Az a lélek, amelyik igazán óhajtja ezt az isteni tudást, az előbb a szenvedést vállalja a keresztek sűrűjében. Ezért buzdította Szent Pál az efezusiakat, hogy ne csüggedjenek a megpróbáltatások közepette (vö. 3, 13)... Mert a keresztt az a kapu, amelyen át bejuthat az ember ennek a tudásnak a gazdagságába. Ez a kapu azonban igen szűk. Csak kevesen óhajtanak ezen a kapun belépni, noha sokan szeretnék a kincsek ismeretét élvezni. Ehhez azonban csak a kapun keresztül lehet eljutni.

Eddig a Zsolozsmáskönyv – kivonatosan. Aláhúztam benne ezeket a szavakat: *a belső és a külső szenvedések... a szenvedések és szorongások sűrűjét... ebbe helyezze örömét, erre irányítsa vágyait... előbb a szenvedést vállalja a keresztek sűrűjében... megpróbáltatások... a keresztt az a kapu... csak kevesen óhajtanak ezen a kapun belépni... csak a kapun keresztül lehet bejutni.* Ebédnél pedig megkérdeztem valakit, aki szintén olvasta, ami a Zsolozsmáskönyvben van, hogy vajon Keresztes János nem mazochista-e. Kérdésemre támadásba lendül: ő azt olvasta egy primíciás-képen hogy Én pedig ne dicsekedjem másban, mint a Jézus keresztyében..., s tudvalevően enyém az a primíciás-kép.

Mit válaszolhatok neki? Hát az alábbiakat. Dicsekedhetnék azzal is, hogy békepap lettem, beszerveztek és még bíboros is lett belőlem. De nekem nem fűlött ehhez a fogam. Ha már e kettő között választhattam, akkor már inkább azzal dicsekszem, hogy az államügyész halált kért a fejemre. De félreértés ne essék, nem voltam oda azért, hogy bár csak felakasszanak. Azt gondoltam, hogy tisztességesnek kell maradnom, nem hazudhatom le a csillagot az égről. Mert borotválkozni akarok, s ahhoz tükörbe kell nézmem. S nem állhatok azok közé, akik elhagyják a tisztességes emberek társaságát, például a Bokorban levőkét, hogy tehessék azt a sok *jót* /?/, amit tehetnek azok, akik a hatalom útját választják. Azért sem voltam oda, hogy megismerjem hazánk börtöneit, csak tisztességes ember akartam maradni, s azt csak a börtönökben tudtam magamnak biztosítani.

– De hát ezzel igazolod mindazt, amit aláhúztál Keresztes János szövegéből – mondhatná erre valaki.

– Mondhatná, de félrebeszélne. Félre, amikor ezt mondja: a lélek azután ezekbe a szenvedésekbe és szorongásokba helyezze örömét, s erre irányítsa vágyait. Nem helyeztem ezekbe az örömet, s nem irányítottam ezekre a vágyaim. Lehet, hogy azért, mert

nagyon gyarló ember vagyok én is – lehetséges. De annyit meg kellett állapítanom, hogy a közel tíz év alatt a börtönökben egyetlen emberrel sem találkoztam, aki azért imádkozott volna, hogy lehetőleg halála órájáig ott maradhasson, hanem várta mindegyik türelmetlenül vagy türelmesebben a szabadulás óráját. S alighanem Jánosunk is imádkozott azért is, hogy kiszabaduljon rendtársai börtönéből, amiről egyébként Zsolozsmáskönyvünk nagyvonalúan említést sem tesz. Szóval Jánosunk sem a szenvedéseket és a szorongásokat biztosító rendtársi börtönökbe helyezte örömét, s nem azokra irányította vágyait, hanem halálbiztosan arra, amire minden épeszű ember vágyik: a szabadulásra. Mindenképpen gyarló ember vagyok, de nem azért, mert ha a fogam fáj, akkor orvoshoz megyek, s ha börtönben vagyok, akkor szabadulni akarok. Jánosunk is így volt ezzel. Ő aligha volt gyarló ember, mert szentté is avatta egyháza, meg egyháztanítónak is nyilvánította. De ebben a sarkalatos kérdésben félrebeszél, és a Zsolozsmáskönyv szerkesztői éppen ezt a félrebeszélését tudatják félmillió pappal meg ugyanennyi apácával, s hasonló számú laikus hívővel, hogy mindannyiunkba beleverje azt, amit ha gondolkodva olvasnánk, csak elutasíthatunk. S minden csütörtökesten is másfél órát eltöltünk a majdnem semmivel, s nem arról beszélünk, amit valakik közülünk az elmúlt héten talán elolvastak.

Hát akkor mért beszél a mondott valaki félre? Amiért beletették szövegét a Zsolozsmás könyvbe. Kik? Hadd mondjam így: a szupernormálisok. Kik azok? Akik bár mindezt, amit elmondtam, magukon is tapasztalják, hatalmuk van arra, hogy betegyék az ilyen szöveget a Zsolozsmáskönyvbe. Mért teszik? Hogy véletlenül se gondolkodjunk Jézus módjára, aki bizony nem a Getszemáni kerti szenvedésekbe és szorongásokba helyezte örömét, s bizony nem azokra irányította vágyait. Hanem arra, hogy Isten megmentse őt attól az órától, s ne kelljen neki kiinnia azt a poharat, melyet majd egy főpap nyújt neki. Mért erre irányította vágyait Jézus? Mert normális ember volt. Akik pedig kényszerítették, hogy mégis csak kiigya, az urak világához tartoztak, a szupernormálisok közé. Tudták, hogy uraságuk csak úgy tartható fenn, ha a Jézusféle normálisokat, akik nem hazudoznak, kiakolbólítják a világból. A szupernormálisok tarják fenn a szerencsétlen Jánosok tévedéseit. De hát mért tévedett János? Mert tévedni emberi dolog? Azért is. De hogy lehet ekkorát tévedni? Ezer éves bejárt pálya volt a tévedése. Amikor elődeink Konstantinban az Isten Országá közeik hozóját látták, le kellett cserélni a normális Jézust a nem-normálisra. Arra, aki igazolja ezt az abnormitást. Mért tévedtünk erre az Útra? Csak azért, mert feladtuk Jézus Isten Országá koncepcióját-útját, s ha már feladtuk a másoknak szenvedést nem okozás koncepcióját-útját, akkor mutassuk meg a nem-jézusi szentté levés útját. Mi ez az Út? Az, hogyha már mi, az urakká lettek, okozzuk az emberiségnek a szenvedéseket, tegyük a mi *megszentelt életünket*, a

szerezetességet a celibátus jegyében – a szenvedésvállalásban örömünket lelés életévé. Ez az a lombik-kereszt, aminek örülni is kell tudni. Ha már az uraktól megácsolt keresztre nem vágyhatunk, mert normális emberek vagyunk, akkor legyünk abnormisak! S örüljünk a szenvedéseknek, amik érnek bennünket! Ha az élet maga okozza (fogfájás), ha az urak okozzák – mindkét esetben örüljünk nekik.

Nem tudok örülni nekik. Elviselem, ha már nincs módom változtatni rajta. Nincs, mert szenvedékeny vagyok, ember vagyok. Nincs, mert tisztességes ember akarok maradni, s nem mondom s teszem azt, ami tisztességtelenné tesz: a hazugságot. Nem, az életelveszejtés kockázata mellett sem. Jézusi ember akarok lenni, aki normális volt és maradt Kaifás, a főpapja, ellenében is. Egy hatalmas élethazugságból lett a János tévedése.

Más kérdés, hogy a célért szenvedést vállaló éri el életünkben azt a boldogságot, amely lehetséges számunkra. Az anya vállalja a vajúdas gyötrelmeit, hogy gyermeke legyen. Balczó vállalja az edzés gyötrelmeit, hogy olimpiai bajnok legyen. Jézus vállalja a főpapok-írastudók és vének halálos ítéletét, hogy elmondhassa nekünk jóhírét. Mikor felfedeztem e jóhír tartalmát, vállaltam, hogy az ávo kezére jussak. János vállalta mindazt, amit vállalt, hogy eljusson azokhoz a kincsekhez, amelyeket csak a szenvedő ember tud megtalálni. De sem az anyává lenni akaró, sem Jézus, sem az Ő útján járó, sem János nem tudja a szenvedésekbe helyezni örömét, azokra irányítani vágyait.

Ismét más kérdés, hogy miért érdemes kitenni magunkat ezeknek a szenvedéseknek. Perverz nemi örömkért nem érdemes (mazochizmus). Az anyaságért érdemes, mert az élet és annak továbbadása közreműködés Istennel. Hiszen az élet alapérték: ebből lehet még Isten Országá is. Olimpiai aranyéremért is érdemes lehet, ha valaki arra érez hívást meg képességet. Isten földi életünkben megtapasztalásának reményében is lehet, ha nincs módunk arra, hogy a jóhír továbbadásával szerezzük be az uraktól a magunk Golgotáját. Az Istent földi életünkben megtapasztalni akarásról csak azt kell tudni, hogy ez nem Jézus akarata és útja – az ő útja a jóhír továbbadása. Ha valaki ennek a tudomására jut, nem fogja Jánosunk útját választani.

Egyháztanítóvá lett, nem Jézus útját tanító. Soha nem jutunk el Jézushoz a misztika jánosi útján. Legfeljebb rendtársaink börtönébe. Legfeljebb istenélményünk lesz. Olyan, amilyen Jézus előtt és Jézus után is lehetséges, de nem lesz az istenélményünk jézusi. Hiszek abban, hogy Jézus az utam. Hogy őt kell utánoznom. Mért? Mert hiszek abban, hogy Jézus és az Atya és a Lélek egy. Hiszek abban, hogy Jézus útján kell Istent megtalálnom. Ha a Golgotán, akkor a Golgotán. Ha feltámadásom után az örökkévalóságban, akkor ott.

Te hogyan gondolkodsz erről?

BENYHE BERNÁT

BOKOR – ÁLLAM – EGYHÁZ
A BULÁNYI-FÉLE
BÁZISKÖZÖSSÉGI MOZGALOM VISZONYA
A PÁRTÁLLAMHOZ ÉS A HIERARCHIÁHOZ
(TÖRTÉNETI SZINOPSZIS)

(Az előadás 2013. december 9-én hangzott el a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karán az MTA-PPKE „Lendület” Egyháztörténeti Kutatócsoport által szervezett Katolicizmus Magyarországon a II. vatikáni zsinat korában című konferencián. Az előadás egy hosszú tanulmány tömör összefoglalását adja – az írott változat 2014 tavaszán jelenik meg egy a konferencia anyagát összegző kötetben.)

Előadásomban a Bulányi György alapította Bokor közösség történetét, a pártállammal és a katolikus hierarchiával való viszonyát vizsgáló kutatásaimat kísérlem meg összefoglalni.

Bár az alcím „történeti szinopszis”, a történeti áttekintés mellett előadásomnak lesz két gyújtópontja: egyrészt kutatásaim során fontos, eddig ismeretlen adatokat találtam a bázisközösségi mozgalmak megindulásának motivációiról, másrészt pedig a levéltári források fényében új kontextusba helyezem Bulányi atya – jóval ismertebb – egyházi elítélésének történetét. Emellett fontosnak tartom az elején hangsúlyozni, hogy – bár témámmal eleddig jobbra teológiai szempontból foglalkozott a tudomány – én hangsúlyosan *történeti* vonatkozásaiban fogom vizsgálni, s ilyen csapásirányokat próbálok adni az eljövendő kutatás számára is.

„Bulányi György teológiája és életműve, [hűen] reprezentálja [a katolikus egyház] XX. századi történetét és mai tragédiáját, valamint ráutal az előtte álló kihívásokra” – írja egy helyütt Máté-Tóth András, a témában az egyetlen tudományos igényű, teológiai szempontú munka szerzője.

Bulányi György a II. világháború végnapjaiban ifjú piarista tanárként került Debrecenbe, ahol keresztény kisközösségeket kezdett szervezni – amiért 1952-ben a rákosista államhatalom életfogytiglani börtönre ítélte. 1960 végén amnesztiával szabadult, tíz évig szállítómunkásként, nehéz fizikai munkából tartotta fenn magát, majd lassan megkezdte közösségi újrászervezését, miközben egyre elmélyültebb teológiai munkát folytatott. A hetvenes évek végén a magyar katolikus egyház szembehelyezkedett a bázisközösségi mozgalommal, majd 1982-ben teológiai tanításai miatt elítélte Bulányi atyát, s ügyét a Vatikán elé terjesztette. A Hittani Kongregáció hosszan elhúzódó polémia után (amelynek ideje alatt az atya ellen foganatosított hazai szankciók mindvégig érvényben maradtak) 1997-ben végül rehabilitálta Bulányi Györgyöt.

A Bulányi György által alapított kisközösségi mozgalom születésének körülményei homályba vesznek. Bulányi atya visszaemlékezéseiben azt olvashatjuk, hogy 1943-ban kezdett tanítani, s 1944 őszén került Debrecenbe. A következő év elején szállást kapott a rendházban egy Kolakovics nevű horvát jezsuita, aki egy hónap alatt négy kicsoportot hozott létre munkásfiatalokból és diákokból, s távozásakor Bulányi atyára bízta a diákokból álló csoportot, mondván, hogy olyan idők jönnek, amikor az egyház csak ezekben az egészen kicsi közösségekben tud tovább élni. Ez a csoport jelenti a Bokor időszámításának kezdetét.

Felmerül a kérdés: ki volt Kolakovics, és kinek a megbízásából kezdett báziscsoportokat létrehozni Magyarországon? Személye meglehetősen homályos, annak ellenére, hogy azonosítása már a nyolcvanas évek elején egzisztenciális kérdés volt a Bokor számára, hiszen a hierarchia megkérdőjelezte a horvát jezsuita látogatását, sőt létezését. Mindez érthető, hiszen a vizsgálódásom szempontjából elsődleges jelentőségű kérdés a fentiek fényében így fogalmazódik át: kötődik-e a Bokor alapításához felső egyházi megerősítés?

A Kolakovics név nem vezetett nyomra sem az interneten, sem könyvtári, levéltári adatbázisokban. Ugyanakkor a Bulányi atya által közölt információk alapján sikerült beazonosítanom a horvát jezsuita Stjepan Tomislav Poglajent, aki – mint kiderült – több álnév alatt, köztük a Kolakovícot használva utazta be a szovjet blokk országait.

Poglajennel kiterjedt cseh, szlovák és horvát nyelvű szakirodalom foglalkozik. Ezekből tudható, hogy a horvát szerzetes már egyetemistaként kísérletezett laikusok egyházi aktivizálásával, majd keleti keresztény lelkiségről folytatott tanulmányai után kifejtette elképzeléseit XII. Piusznak, miszerint az orosz nép alapvetően vallásos beállítottságú, a marxista ideológia pedig humanista vonatkozásaiban párbeszédképes a kereszténységgel, így elképzelhető lenne egy vatikáni-moszkvai kapcsolatfelvétel. A pápa megáldotta, s mint magánembert útjára bocsátotta Moszkva felé, de – úgy tudjuk – nem nevezte ki hivatalos vatikáni követté.

Amikor Poglajen 1943-ban Pozsonyba ért, amellett, hogy nekilátott szovjet útja előkészítéséhez, nagy energiával kezdett kisközösségeket létrehozni, s bár a források alapján nem derül ki, milyen konkrét szerepe volt a csehszlovák földalatti egyház kiépítésében, valószínűnek tűnik, hogy az ő tevékenysége is szerepet játszott annak kialakulásában.

A szlovák antifasiszta felkelés leverése után menekülni kényszerült, majd 1945. február végén átjutott a fronton, Magyarországra ért, s rövid itt tartózkodása alatt megismertette Bulányi atyával a bázisközösségi formát. 1945 áprilisában már Kassán találjuk, ahol a szovjet nagykövet elismerte a Vatikán nem hivatalos követének, s elindulhatott Moszkva felé,

de 1945 őszén már kiábrándultan tért vissza Csehszlovákiába. Visszaérkezése után azonnal, már 1945 novemberében Rómába utazott, hogy jelentést tegyen a pápának. Elképzelhető tehát, hogy hivatalosan ugyan magánszemélyként működött, mégis kaphatott bizonyos konkrét feladatokat – esetleg jogosítványokat is.

A tény, hogy a Bulányi-féle bázisközösségi mozgalom az ő hatására kezdett kibontakozni, új perspektívába helyezi a Bokor közösség egyházi legitimitációjának kérdését, minthogy a jelek szerint az indulás organikus kapcsolatban állt a szovjet blokk más országaiban meginduló földalatti bázismozgalmakkal, amelyeknek szorgalmazója sok esetben szintén Poglajen atya lehetett. A kérdés így jóval szélesebb kontextusba kerül, hiszen a szovjet blokk országaiban több helyütt kibontakozó földalatti egyházi megújulási mozgalmak vatikáni ihletése máig viták és kutatások tárgyát képezi. Mindenesetre úgy tűnik, Poglajen szerepe bizonyíthatja, hogy a földalatti mozgalmak Róma hallgatólagos hozzájárulásával kezdtek éledezni – s hogy a Vatikán részéről történt-e ennél több, annak megállapítása még előttünk álló történelmi feladat.

Az indulás

Bulányi atya önéletírása alapján úgy tűnik, lelkes, a népi vallásossághoz mélyen kötődő fiatalokból verbuválódó kisközösségi mozgalma csak 1948-tól kezdett önálló identitást kapni, s ez a folyamat párhuzamba állítható a hivatalos egyház visszaszorulásával. Az egyházi iskolák államosításával és hitbuzgalmi egyesületek feloszlásával egyre nagyobb szerepet kaptak a bázisközösségek, amelyek körül csak 1951-ben kezdett fogyni a levegő. Ekkor már érezte hatását az 1950-es megállapodás, amely a Mindszenty-per által megfélemlített püspöki kar és az állam közt kötött – a vatikáni tiltás ellenére. Ebben a püspöki kar a vallás- és működési szabadság biztosításának fejében ígéretet tett arra is, hogy „nem engedi meg a hívők vallásos érzületének, valamint a katolikus egyháznak államellenes politikai célokra való felhasználását.” A megállapodás és a békepapi mozgalom szélesedése egyre nehezebbé tette a lelki gyakorlatok megszervezését. Ebben a környezetben a kisközösségi forma már új, a diktatórikus államban is életképes egyházmodellként kezdett megfogalmazódni.

Ekkor az ÁVH már külön dossziében kezelte az országos vezetővé előlépett Bulányiról szóló jelentéseket, 1952. augusztus 28-án éjszaka pedig letartóztatták, december 9-én (11 társával együtt) el is ítélték – mint a közösségi mozgalom szervezője, életfogytiglani börtönbüntetést kapott.

Az állam elítélte, az egyházi vezetés azonban kezdetben támogatta, az utolsó másfél évben pedig, bár elhúzódott mellőle, úgy tűnik, nem ellenezte, nem is szankcionálta Bulányi atya tevékenységét – dacolva az 1950-es megállapodásban vállalt kötelezettségeivel.

Bebörtönzése szervesen illeszkedett az egyháziak ellen indított koncepciók sorába. Ekkor még az állam is az egyház integráns részének tekintette a kisközösségeket, büntetőjogi eljárást indított az országos szintű vezetők ellen, a hierarchia pedig nem határolódott el tőlük mint mozgalomtól. (Mindezzel élesen szemben áll majd Bulányi atya második meghurcolása, amelynek során állami adminisztratív intézkedések nem történtek, hanem a magyar püspöki kar ítélte el a pátert.)

Az újraindulás motivációi

Nyolc év után, 1960-ban amnesztiával engedték ki a börtönből, s csak hét évvel később kezdett újra közösségek szervezésébe. A második világháború utáni évek bázismozgalma logikus válasz volt arra az egyházpolitikai helyzetre, amelyben a pártállam nyíltan a vallás felszámolására törekedett, a XII. Piusz vezette vatikáni politika és a Mindszenty fémjelezte magyar egyházi vezetés azonban ellenállásra, meg nem alkuvásra szólította fel a klérust és a híveket. Ez az állapot tulajdonképpen 1964-ig változatlanul fennmaradt, így Bulányi atya a hatvanas évek elején sértetlen identitással került ki a börtönből, ugyanakkor tanácstalanul kereste az újrakezdés lehetőségeit, hiszen világos volt: hasonló fellépés ugyanolyan megtorló intézkedéseket váltana ki.

Két jelentős esemény változtatott ezen a helyzeten. Az 1964-es vatikáni-magyar részmegállapodás alapjaiban rendítette meg Bulányi atya identitását, hiszen a Vatikán szakított a XII. Piusz és Mindszenty bíboros képviselte ellenálló magatartással, amely legitimitációt jelentett a kisközösségi mozgalomnak. Új keleti politikát hirdetett egy hagyományos egyházképet követve, amely szerint az egyház feladata a lelkek üdvének szolgálata, amelyhez szentségek, azokat kiszolgáltató papok, s őket szentelő püspökök szükségesek. A Szentszék a korlátozottan szabad püspökkinevezések érdekében a magyar egyház minden más sérelmét másodlagosnak, s ezért ideiglenesen háttérbe szoríthatónak ítélte.

Ugyanakkor ez az egyházpolitika némileg szemben áll a II. vatikáni zsinat egyházképével, amely hangsúlyozza ugyan az egyházi struktúra érvényességét, de jóval nagyobb szerepet szán a világi részvételnek, kinyilvánítva az egyetemes papság eszményét. Ez a zsinati egyházkép megadta Bulányi atya számára az új, teológiai alapú öndefiníció lehetőségét.

A hatvanas évek végén lassan újjáéledt Bulányi atya körül a közösségi élet. A zsinat ihletése és az 1964-es részmegállapodás okozta önidentifikációs kényszer hatására teológiai válaszok keresésébe kezdett az evangéliumok alapján, s 1967-re, mikor újra hétvégi beszélgetésekbe kezdett fiatalokkal, már több kötetnyi vitaanyag kész volt *Keressétek az Isten Országát!* című, általa „szisztematikus biblikus teológiaként” aposztrofált fő művéből, 1968 őszén pedig formálisan is megalakult az első kiscsoport.

A hetvenes évek a fellendülés korszaka volt. Ekkor alakult ki a Bulányi-féle közösségek sajátos identitása, s maga a Bokor megnevezés is. Ekkor artikulálódtak azok a tartalmak, amelyek lényegében már '52 előtt is megvoltak, s amelyek meghatározták a közösség profilját, tevékenységét – és eljövendő sorsát.

Az egyházi elítélés – és interpretációi

A Bokor közösség történetének második hulláma azonban egy évtizedig sem tudott zavartalanul fejlődni: már 1976-ban támadások érték, ezek egyre erősödtek, míg 1982-ben a magyar katolikus hierarchia elítélte az alapító több tételét, és megvonta tőle a nyilvános misézés és szentség kiszolgáltatás jogát.

Az eseményekről minden érintett csoport megalkotta a maga – bizonyos mértékben szükségképpen önigazoló – értelmezését, s ezek az interpretációk alapvetően két pólus körül körvonalazódnak. Az egyik oldal szerint Bulányi atya teológiája eltávolodott a katolikus egyháztól, egyházfegyelmi kérdésekben kifejtett tételei aláásták a püspöki tekintélyt, így a hierarchia érthető módon és jogosan szankcionálta. A Bokor hívei ezzel szemben nagy jelentőséget tulajdonítanak bizonyos levéltári dokumentumoknak, s annak igazolását látják bennük, hogy a püspöki kar az Állami Egyházügyi Hivatal nyomására cselekedett, hiszen az állam a Helsinki Egyezmény aláírása óta nem léphetett fel nyíltan az általa veszélyesnek tartott vallási csoportok ellen. Bulányi atya szerint a katonaiszolgálat-megtagadás gyakorlata pecsételte meg sorsukat, hiszen ez nyílt konfrontációt jelentett az állammal. Szerinte tehát a belügyi szervek egy morális kérdésből csináltak dogmatikai kérdést, hogy az állambiztonsági konfliktust egyházi sikkra tereljék – Lékai bíboros a végrehajtó szerepét játszotta.

A fentiek fényében az objektív szemlélő a következő hipotézist állíthatja fel: a nyilvánvaló állambiztonsági irányítás mögött a „Divide et impera!” elve állhatott. Bulányi atya progresszív gondolatai, újszerű teológiai elgondolásai lehetőséget teremtettek arra, hogy az állami szervek egyházi sikkra tereljék ügyét, s ott kieszközöljék, hogy a hierarchia konstruktív párbeszéd helyett agresszív választ adjon, s ezzel maga ellen hangolja a világi keresztények egy fiatal értelmiségiekből álló elitcsoportját. Így egyrészt erős ellenzékét szerez magának a klérus, s a társadalom szemében tovább romlik az egyház hitelessége, másrészt marginalizálódik a laikusok egyik legaktívabb, intellektuális csoportja, végül pedig sikerül éket verni az addig egységes bázismozgalom soraiba is.

A hipotézisből kimaradt a szolgálatmegtagadás ügye: bár a hazai és elsősorban a nemzetközi sajtó tanúsága szerint a nyolcvanas évek egyik konfrontatív, sokat hangoztatott kérdése volt, s Bulányi atya értelmezésében ez jelenthette a belügyi szervek végső motivációját, az arányok ismeretében ez valószínűtlennek tűnik. Az Állami Egyházügyi Hivatal

iratanyaga a Bulányi-ügy kapcsán alig foglalkozik a kérdéssel, csupán felsorolás szintjén említi, a Bokor többi „reakciós” tevékenységével egy sorban. Ráadásul, ha elfogulatlanul szemléljük a kérdést, tíz év alatt 26 szolgálatmegtagadó jelentéktelen kisebbség, az első szolgálatmegtagadás pedig '79 őszén történt, amikor már majdnem négy éve egyházi támadások keresztüztében élt a Bokor. Úgy tűnik, a szolgálatmegtagadás körüli hírverés inkább csak porhintés lehetett – ha nem tudatos provokáció.

Meglepőbb, hogy az Állami Egyházügyi Hivatal iratanyagát vizsgálva a logikusnak tetsző hipotézis több ponton elbizonytalanodik.

A Bulányi-per az Állami Egyházügyi Hivatal dokumentumainak tükrében

Hogy a hivatalos szervek foglalkoztak a Bulányi-üggyel, s hogy határozott cél volt annak egyházi jogi kezelése, biztosra vehető. Ezt tulajdonképpen valamennyi idevágó ÁEH jelentés és feladatterv premisszaként kezeli, egy dokumentum [*ld. A) dokumentumrészletek*] azt is bizonyítja, hogy minderről már 1976 őszén határozott elképzelések születtek. Persze mindez nem jelenti, hogy Bulányi atya tanai önmagukban nem lehettek volna elegendők, hogy felkeltsék a hierarchia gyanakvását, s az állami nyomás nélkül is vizsgálatot indítson. A II. vatikáni zsinat progresszív értelmezése mindenesetre a világegyházban is élénk vitákat eredményezett, a különbség, hogy hazánkban a cenzúra megfosztotta Bulányi atyát az érdemi polémia lehetőségétől. Történeti szempontból azonban a dogmatikai kérdéseknél sokkal érdekesebbek a belügyi szervek motivációi, amelyekről bőszégesen tájékoztat az ÁEH iratanyaga.

A hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján a jelentések többségéből az szűrhető le, hogy az állam pozitívan értékelte az 1964-es részmegállapodás óta eltelt időt, s egyházpolitikai téren továbbra is az állam és az egyház közti viszony konszolidálását tartotta elsődleges feladatának. [*ld. B) dokumentumrészletek*] Állandóan napirenden volt a klérus, különösen a főpapok „befolyásolása”, amely a jelek szerint eredményesen haladt. A kép – egyházi szempontból – lesújtó. Jogosnak tűnik Bulányi atya kritikája, miszerint az abszolút állami befolyás alatt álló klérus ítélte el, s így indokoltnak tűnik heves egyházkritikája is a „kollaboráns” hierarchiával szemben.

Csak hogy éppen a Bulányi-ügy világít rá arra, hogy a hetvenes évek végén ennyire még nem volt egyszerű a helyzet: a jelentések egy részéből [*ld. C) dokumentumrészletek*] az is kiténik, hogy a klérus éppen a kisközségekkal szembeni fellépésben nem volt egységes, ebben a kérdésben többen ellenálltak az állami befolyásolásnak. Amikor 1976-ban Lékai bíboros atya megindította a „támadást” Bulányi György ellen, a püspökök nem álltak ki mellette. 1979 és 1981 között még komoly problémát okozott a Bulányi-

ügyel kapcsolatban, hogy nem volt egységes a püspöki kar. 1981-ben aztán felgyorsultak az események, s decemberben megtörtént az első kihallgatás. A Bulányi-ügy ekkor már a püspökkari konferenciák állandó programpontja volt, s a jelek szerint ez nem maradt hatástalan. A jelentések alapján úgy tűnik, a Bulányi-ügy során a hetvenes évek végén még csak részben befolyásolt és igen heterogén főpapság néhány év alatt egységfrontba tömörült. [ld. D) dokumentumrészletek]

A hipotézis – a jelek szerint – egészében nem állja meg a helyét. Az elsődleges cél nem a megosztás, hanem épp ellenkezőleg: az egységesítés volt. A legfontosabb motiváció az állam irányában meghajlított egyházi vezetés egységbe tömörítése, tekintélyének megóvása, s az egyház ellenőrzés alatt tartható egységének fenntartása volt, amit a bázismozgalmakba tömörülő fiatal keresztény értelmiségiek kritikája mind jobban veszélyeztetett. A megoldást a bázismozgalmak egyházmegyei keretek közé emelése, vagy épp ellenkezőleg, stigmatizált kirekesztése jelenthette. Tulajdonképpen mindkét stratégia megvalósult, hiszen a Bokorral mindaddig testvéri viszonyt ápoló bázisközösségi mozgalmak (pl. Regnum Marianum) Bulányi atya szankcionálása után elbizonytalanodtak, lejjebb adtak radikalitásukból, s így többé-kevésbé egyházi ellenőrzés alá lehetett vonni őket. [ld. E) dokumentumrészlet]

Az ÁEH így minimális beavatkozással olyan folyamatot indított el, amely céljaik szempontjából optimális eredményt hozott. Egyrészt megfosztották a magyar egyházat az egyik legelkötelezettebb, legnagyobb lelki-szellemi igénnyel fellépő fiatal értelmiségi hívek csoportjától, másrészt az „inkább egy vesszen el a népért” szellemében sikerült egységesíteni a püspöki kart is. Ezt segítette, hogy az egyházi vezetés felől érkező támadások tovább erősítették a Bokor eleve is meglévő (a történelmi helyzettel magyarázható) egyházkritikáját, ami így már a hierarchia elleni nyílt támadásnak hatott, s egyre több hívőt és papot, főpapot fordított szembe a mozgalommal. Megindult egy logikus, jól kiszámítható öngerjesztő folyamat. Mindennek betetőzéseképp a Bokor közösségein belül is konfliktusokat szült a feszült helyzet: sokan nem vállalták a stigmatizációt, eltávolodtak a közösségtől, s ezt generálta, hogy másokból viszont egyre hevesebb egyházkritikát váltottak ki az események. Így az egyik bázismozgalom egy részének, legradikálisabb tagjainak kizárása árán sikerült olyan egységfrontot létrehozni a katolikus egyházban, amelynek újdonsült tagjai már a folyamatban játszott szerepük folytán sem lehettek kritikusak állami befolyásolás alatt álló főpásztoraikkal szemben.

A magyar püspöki kar ítélete ugyanakkor nem zárta le a történetet: Bulányi-ügy végére csak a Szentszék rakhatott pontot, s ez egyértelmű állambiztonsági intenció is volt [ld. F) dokumentumrészlet]: ha a Vatikán elítéli Bulányi atyát, az legitimálja a pártállami befolyás alatt álló magyar

hierarchiát. Csakhogy a Szentszék tisztában volt az ügy politikai jellegével, s vélhetőleg tétjével is: nem akarta elítélni a „hallgató egyház” hitvallóját, felmentésével azonban a keleti politikát tagadta volna meg, a kompromisszumok árán kialakult egyházi struktúra hitelét vonta volna kétségbe. Róma tehát elhárította a gyors döntés kényszerét, és időhúzó politikára rendezkedett be: elfogadta a magyar püspöki kar döntését, de a Hittani Kongregáció nem ítélte el Bulányi atya tetteit. Mindez mit sem változtatott a Bokor közösség megítélésén, a magyar sajtó a közvélemény előtt véglegesen stigmatizálta az alapítót, s ezen a helyzeten már az sem változtatott, hogy 15 évvel később, 1997-ben a Hittani Kongregáció a szankciók feloldására szólította fel a magyar püspöki kart.

Végezetül: előadásom 2013. december 9-én hangzott el. 61 évvel ezelőtt ezen a napon mondta ki az ügyész Bulányi atyára az életfogytiglani ítéletet – s nyolc év raboskodás után 53 éve ugyanezen a napon hagyhatta el börtönét.

RAB KRISZTINA

A KATOLIKUS SZOLGÁLATMEGTAGADÓ,

AKI 31 HÓNAPOT ÜLT KÁDÁR JÁNOSÉK
BÖRTÖNÉBEN

Hívő katolikusként Habos László 1983-ban lelkiismereti okokból megtagadta a fegyveres katonai szolgálatot. A következmény: majd ezer nap fogház. A döntést mégsem bánta meg. Szerinte a börtönévektől sokat kapott – erről Acélajtók mögött címmel könyvet is írt. Pál Amanda interjúja a kommunizmus áldozatainak emléknapjára.

– Az édesanyja házában beszélgetünk, katolikus irodalom a polcokon, a falon szentképek, feszület. Ebben a közegben nőtt fel, sosem volt kérdés, milyen irányba induljon, ha útkereszteződéshez ér?

– Igen, a templom, a hittan, a ministrálás része volt az életemnek. A hetvenes években voltam általános iskolás, és az igazgatónő nem nézte jó szemmel a hittant, ezért már ott meg kellett védenem magam. Középiszólásként csak a szűk baráti kör tudta, hogy hittanra járok. Amikor komolyabban kezdett érdekelni a jézusi tanítás, akkor kerültem kapcsolatba a Bokor közösséggel. Itt intenzíven tanulmányoztuk a Bibliát, szívesen tanultam volna teológiát. Sokat beszélgettünk arról, mit tenne Jézus, ha köztük lenne tinédzserként. Sokat olvastam akkoriban – például Gandhi vagy

Tolsztoj írásait –, és arra jutottam: ha komolyan gondolom Krisztus követését, akkor nem kerülhetem ki az erőszakmentesség kérdését.

Amikor közeledett az idő, hogy behívót kapjak, elmélyedtem az evangéliumi szövegekben. Ekkor eldöntöttem, hogy a szolgálatmegtagadás útját választom, mert arra jutottam, hogy máskülönben meghasonlok önmagammal. Nem tudok úgy élni, hogy képviselek valamit, de nem merem meghozni érte az áldozatot. Mindig idegenkedtem a katonai világtól, és a “szeresd ellenséged” törvényt olvasva egyértelmű volt a döntés. Nem tudtam, mi vár rám, de biztos voltam benne, erő kell merítenem, hogy fizikailag és lelkileg is kibírjam.

– *Mit szolt a döntéshez a környezete?*

– Az egyházközségbe tartozó papok féltek a várható megtorlástól, amiért egy hozzájuk tartozó fiatal megtagadja a katonáskodást. Próbáltak visszatartani. A családom sem támogatta a döntésemet, érthető módon féltettek, és hiába voltak hívők, nem értették, hiszen ők sem ismertek más gyakorlatot. Rokonok, ismerősök arra próbáltak rávenni, hogy keressek kikapukat, de én nem akartam taktikázni. A közösségben mindenki tudta, hogy ez a jézusi tanítás, a kérdés csak az volt, hogy merjük-e vállalni. Érdem egyedül voltam, aki így döntött. A többi fiú – aki ugyanígy gondolkodott – nem. Ők bevonultak, és próbálták sérülések nélkül túlélni. A szüleim nehéz helyzetben kerültek, a helyi egyházi közösségtől elutasítást kaptak, miután börtönbe kerültem.

Ki is prédikáltak, név nélkül ugyan, de felismerhetően utalva rám. A pap szerint rossz társaságba keveredtem, a hatóságok pedig attól tartottak, hogy egyre több katolikus fiú fogja elutasítani a katonaságot, így igyekeztek tenni ez ellen. Ugyanakkor volt olyan is, hogy a szüleim részt vettek egy lelkigyakorlaton, és az ott lévő püspök az előadás szünetében megcsókolta anyám kezét, hogy nagyszerű fiút nevelt. De nyilvánosan nem álltak ki mellettük. Ráadásul a hatóságok pár hónapig megfigyelték a családomat.

– *Hogyan történt a szolgálatmegtagadás? Talán elégette a behívót?*

– 1983 augusztusa volt. Átvettem a behívót, s annak utasítása szerint reggel 7-re kellett volna mennem a Népstadionba. Én azonban a budapesti katonai ügyészségen jelentkeztem. Ott már várakozott egy Jehova tanúja és egy reformadventista fiatalember. Kihallgattak minket, próbáltak elijeszteni, olyan indokokkal, hogy tönkreteszem a saját és a családom életét. Rabosítottak.

A cellámban voltak kemény bűnözők – rablásért, autólopásért, gyilkosságért ültek.

Később jöttünk rá, ez is a nyomásgyakorlás része volt, hogy az első napok nehézségei miatt meggondoljuk magunkat. Nem féltem, erősnek éreztem magam, hittem, hogy Jézusért teszem. A Fő utcai két hét volt a próbatétel. Jó felkészítő volt a tényleges börtönövekre. Elvállaltam a takarító munkát, amiért bőséges étkezést kaptam. Ebből tudtam vinni a zárkatársaknak, így jó srác lettem, mert hoztam plusz ételt. Nemcsak ezért volt jó döntés: a napi egy-másfél órás munka megtörte a zárkarutint, ráadásul egyedül mehettem naponta fürdeni, ami akkor nagy érték volt...

– *Hogyan zajlott a tárgyalás? Mivel tudta védeni az ügyvédje, érzett-e rokonszenvet bárki részéről?*

– Kirendelt ügyvédem inkább nem védett, a bíró is elég egykedvű volt. A bíróság előtti beszédemben hangsúlyoztam, hogy nem kibújni akarok. Katonai szolgálat helyett betegápolói szolgálatot teljesítenék. Azzal érveltem, hogy nagyobb értéket tudok adni az országnak, ha olyan helyen dolgozom, ahol kevesen vannak, és szükség lehet rám. Akkoriban terjedt el Magyarországon az AIDS, és még az egészségügyi dolgozók is tartottak ettől a betegségtől.

– *Felajánlottam, hogy a katonáskodás helyett ápolnám az ilyen betegségben szenvedőket, akár dupla ideig.*

A bíró kijelentette, hogy erre Magyarországon nincs lehetőség. Választhatok: vagy katonának megyek, vagy börtönbe. Azt feleltem, hogy az utóbbi. Aznap mindenki 2 év 7 hónapot kapott. Volt eset, hogy a bíró egy katolikusnak több évet adott, hogy példát statuáljanak a magasabb büntetéssel. Ez a büntetési tétel egyébként öt évig terjedt.

– *Milyen körülmények közé került Baracskára?*

– Volt érettségim, így írnom lettem. A körletben találkoztam a már bent lévő katolikus fiúkkal, néhányukat ismertem. A fogház enyhébb, mint a börtön vagy a fegyház. A megbízható elítélt kategóriába kerültünk, a körleten belüli mozgásunk szabadabb volt. Írnokként próbáltam segíteni azoknak, akik nem tudtak írni, én vettem papírra a leveleiket. A börtönben az ételmyszer, például konzerv volt a fizetőeszköz. Miután elterjedt, hogy nem kérek semmit a levélírásért, sokan jöttek hozzám. Volt társam, akivel rengeteget beszélgettem, s a szabadulása után küldött egy lapot, a Bibliára utalva: „Most már én is olvasom” szöveggel. Nem tért meg, de elgondolkodott, talán van igazságunk, ha a hitünkért a börtönt is vállaljuk. A fogházban van lehetőség harmadolásra, vagyis a büntetés kétharmadának letöltése után bírósági tárgyaláson

elengedhetik a hátralékot. Ez a tárgyalás az esetünkben rövid volt.

Megkérdezték, megbántuk-e, amit tettünk. Mondtuk, nem, s mehettünk vissza a körletbe.

Egy nap zárkaellenőrzést végeztek a fegyőrök, majd bilincsbe vertek és fogdába vittek. Elvették a jegyzeteimet, de nem gondoltam, hogy a pszichológiai vagy a szépirodalmi könyvekhez írt szövegeim okoztak volna gondot. Szűk és sötét magáncellába kerültem. Borzasztó hely, de ezeket az alkalmakat igyekeztünk átalakítani lelkigyakorlattá. A tárgyaláson tudtam meg, hogy német nyelvű Bibliát találtak nálam. Egy cellatársamé volt, de az örök összekeverték a tulajdonost. Ezután kemény munkára kerültem, az irodából ki a tehenészetbe. Addig háromnegyed évig csak tollat emelgettem, ott napi 120 mázsa trágyát kellett lapátolnom. Az első hetekben 10-12 órát dolgoztam, egy év múlva 4-5 óra alatt kész voltam. A nehéz fizikai munka előnye volt, hogy békén hagytak, volt időm könyvtárba járni és olvasni.

– *Hogyan viselkedtek az örök a katonai szolgálatmegtagadókkal?*

– Feladatuk volt, hogy nehézzé tegyék az életünket. Ha közülünk valaki bedobja a törülközőt, és ez valamelyikük érdemévé tehető, akkor azért kitüntetés, jutalmat kaphatott. Leveleket tartottak vissza, voltak besúgóik, nagyjából tudtuk, kicsodák. Sosem titkoltunt semmit, de tiltottnak minősülő irodalom azért volt nálunk: Szentírás, Bokor-szamizdatok. Mindig elolvasták a leveleinket. Volt olyan vicces eset, hogy az egyik nevelőtiszt nem értette a leveletemet. Nem volt benne semmilyen kód, de olyan szóhasználattal írtam meg, hogy a kintiek megértsék.

A tiszt leadott egy jelentést, hogy nem szolgálatmegtagadó vagyok, hanem kém.

A Szabad Európa Rádió egyre többet foglalkozott velünk, rendszeresen beolvasták a nevünket. A börtönparancsnokságnak elege lett ebből, mivel százszámra küldték a leveleket, a szabadon bocsátásunkat követelve. Szabadulásomkor néhányat megkaptam: francia, spanyol, holland és ír fiatalok írtak. Ekkor kezdtek el igazán keménykedni velünk, de a börtönpszichológus előjött azzal, hogy ne fenyegetsenek, hanem adjanak kedvezményeket, hátha nem hangoskodnak annyira miattunk. Ennek köszönhetően pár napra hazajöhettem. Addigra én tartottam a börtöncsúcsot, 21 hónapja voltam bent megszakítás nélkül. Baracsán fél év után a jó magaviseletűek néhány napra hazamehettek. Enyhülés jött, nem volt olyan szigorú ellenőrzés, nem voltak

retorziók, komolyzenei klubbot szervezhettünk, lemezhallgatással, beszélgetéssel.

– *Tudtak keresztény közösségi életet élni a fogházban? Volt összetartás a többi keresztény szolgálatmegtagadóval?*

– A könyvtárban, az udvaron folytattuk a kisközösségi életünket. A tanulmányozott iratokat vagy a hozzánk becsempészett eucharisziát átadtuk egymásnak, ami néha komoly kihívás volt. Próbáltuk kijátszani a besúgó rabtársakat és a fegyőröket. Ebben jól együtt tudtunk működni más felekezetűekkel. Egymásnak rejtettük el az írásokat: szekrény aljára, szellőrendszerbe, titkos helyekre. Néha persze lebuktunk.

Minden felekezet tagjai tartották a maguk hitéletét, de próbáltunk ökumenére törekedni.

A reformadventistákkal ez könnyen működött, lelkileg tudtunk azonosulni velük, a jézusi tartalmak közösek voltak. A Jehova tanúival ez sajnos nem így alakult, megvoltak a szigorú törvényeik, amelyeket nagyon lélektelennek találtam. Közülük néhányan fel is adták. Katolikus fiúval ilyen nem fordult elő.

– *Hogyan alakult az élete a szabadulás után? Börtönviselt köztörvényesként hogyan próbált beilleszkedni? A rendszerváltás után kapott-e kárpótlást?*

– Nem kaptam útlevelet, nem tanulhattam tovább, nehéz volt munkát szerezni. Eleinte segédmunkás voltam, majd adatrögzítő lettem az Országos Széchényi Könyvtárban, ahova erkölcsi bizonyítvány nélkül is felvettek. Ehhez a munkához a börtönmunka számítógépén szereztem gyakorlatot. Egy darabig megfigyeltek a hatóságok, elég feltűnő módon követtek. Megismerkedtem a feleségemmel, született öt gyerekünk, sajnos a legidősebb súlyos fogyatékkal él.

Amikor még börtönben voltam, és Lékai László bíboros kijelentette, hogy azok a fiatalok, akik szolgálatmegtagadás miatt börtönben vannak, nem tagjai a katolikus egyháznak, az nekem nem fájt.

A szabadulásom után megkérdeztem erről a templomi közösségünket, és ők sem értettek ezzel egyet. Kárpótlást nem kaptunk, az volt az indok, hogy az akkori törvénynek megfelelően jártak el velünk szemben.

– *Milyen ajándékot kapott a baracskai börtönévektől?*

– Több száz könyvet olvashattam: Dosztojevszkij, Tolsztoj, Thomas Mann, Móricz, Mikszáth, Tamási Áron és Kodolányi regényeket, melyek rengeteget adtak. Verseket is olvastam, én is sokat írtam;

ellenőrzések alkalmával néha elvették, emiatt jöttek a büntetések, de örömmel írtam újra és újra. Megpróbáltam megfejtetni, ki vagyok, mi a célom. Keresztényként milyen támpontok szerint éljek – bent magammal szemben támasztottam igényeket. Igazán nagy érték számomra az ott kötött barátságok. A tudat, hogyha nehézségek lesznek, a szomszéd zárkában van egy testvér, aki ugyanúgy gondolkodik, mint én, és bármikor segít. Ez nagy erőt adott. Egymás előtt éltük az életünket, odafigyeltünk a másokra.

Kicsit úgy éreztük, olyanok vagyunk, mint a katakombák őskeresztényei.

A mai napig jó barátságban vagyunk. Úgy gondoltuk, végig kell csinálnunk, hogy a végén elmondhassuk, a lelkiismeretünknek megfelelően cselekedtünk. Vállaltuk, hogy jelek legyünk, és a rácsok mögött is jellé váljunk. A börtönéveknél sokkal nagyobb csomagot kaptam a sérült fiúknak születésekor, ebben élek már 35 éve. Egyfelől nagy öröm segíteni a rászorulóknak, másfelől iszonyú nehéz feladat, de igyekszünk jól megoldani a feleséggel. Emellett örömmel veszek részt a helyi irodalmi, kulturális életben, szerkesztek és írok.

A Kádár-rendszer idején több ezer ember tagadta meg a fegyveres katonai szolgálatot. Mivel az ügyekben indított perekben az akkori törvények alapján születtek ítéletek, nem beszélhetünk koncepciók eljárásról. A rendszerváltozás után sem kapott senki kárpótlást a baracskai börtönévekért és a hátrányos megkülönböztetésért: erkölcsi bizonyítvány hiánya, egzisztenciavesztés, kirekesztés a felsőfokú tanulmányokból, útlevelekérelem megtagadása.

Ráadásul a börtönévek nem számítanak bele a nyugdíjba sem.

Pedig hitükért megbüntetett emberekről beszélünk. „A szolgálatmegtagadás itthon büntetőjogi tétel volt; közülük sokan nem voltak katonák, esküt nem tettek, mégis katonai bíróság elé állították őket” – mondja Csapody Tamás, jogász, szociológus, a téma kutatója.

Csapody maga is érintett. Sopronban került kapcsolatba a Bulányi György piarista szerzetes vezette Bokor közösséggel, és az egyetem előtt 11 hónapig volt ugyan katona, de később a tartalékos szolgálatot megtagadta. Halasztást kapott, annak lejártá után pedig már volt lehetőség a polgári szolgálatra, amit teljesített is. A Bibó István Szakkollégium tagjaként, nevelőtanáraként, majd igazgatójaként is kiállt az alternatív szolgálat lehetősége mellett. Több civil

szervezetben működött: jogszabálytervezeteket írtak, parlamenti képviselőknél lobbiztak.

1989 márciusában kiengedték a börtönből azokat, akiket emiatt ítélték el, 1990 nyarán pedig módosították a törvényt, és immár lehetett választani a fegyveres, fegyvertelen és polgári szolgálat között. Csapody hangsúlyozza: ahol általános hadkötelezettség érvényes, ott büntetés jár a szolgálatmegtagadásért, de nem mindegy, hogy milyen mértékű, és mennyi megaláztatást kell ezért elviselni.

„Kezdetben a kisegyházak képviselőit ítélték el: például a Jehova tanuit vagy a reformadventistákat, nazarénusokat. Aztán a '70-es évek végén megjelentek közöttük a katolikusok. A szolgálatmegtagadót zárt tárgyalásokon ítélték el, köztörvényes bűnözőnek számított, de gyakorlatilag politikai bűncselekmény elkövetője volt.”

Szerinte a hatalom tartott attól, hogy a jelenség tömegessé válik, ami a hadkötelezettséget nem veszélyeztette, mégsem engedhették, hogy elterjedjen. Ráadásul jó alkalom volt arra, hogy a rendszer szemében nemkívánatos Bulányi-közösséget elítélhessék, és a Vatikánig terjedő ügyet csináljanak belőle.

„Az 1960-as évek perei után viszonylag kiegyensúlyozott egymás mellett élés alakult ki állam és egyház között.

Szűk keretek között, de működhetett a hitélet” – magyarázza Soós Viktor Attila egyháztörténész. A Nemzeti Emlékezet Bizottságának tagja hangsúlyozza, hogy a szolgálat megtagadását követő eljárások természete más volt, mint az '50-es, '60-as évek koncepciók, politikai, egyházellenes pereié. „Persze ezek az emberek bármilyen rendszerben elutasítják a katonai szolgálatot. Mégis, világnézeti összeütközést vállaltak a hatalommal, amiben benne van a pártállammal szembeni kiállás” – mondja.

A Bokorhoz tartozók ügye jó lehetőség volt a kádári hatalomtechnika egyik legeredményesebb eszközének alkalmazására: fordítsunk egymással szembe csoportokat, embereket. Soós Viktor Attila szerint a magyar sajátosság specialitása, hogy a hatalom a saját közösségével ítélte el valakit. „Mivel a Bulányival szemben állók szerint a piarista szerzetes nem fogad el bizonyos teológiai, egyházfegyelmi kérdéseket, ráadásul közösségének tagjai közül kerülnek ki a katolikus szolgálatmegtagadók, ezt a lehetőséget ki lehet játszani.

Az egyház vezetése vizsgálja ki Bulányi ügyét, hogy ők ítéljék el, hiszen az ő személye veszélyezteti a

nyolcvanas évekre kialakult, a katolikus püspöki kar és az állam számára egyaránt kényelmes helyzetet. Az egyházi eltiltás nyomán Bulányi így került évekre parkolópályára. Ez a szocializmus egyik legfertőzőbb, máig velünk élő hagyatéka.”

LÁSZLÓ TAMÁS

A CSALÁD AZ ÉLETÖRÖM FORRÁSA

(1.)

AZ ÖRÖM ÉS A BOLDOGSÁG TERMÉSZETRAJZA

Számos jelből kiolvasható az, hogy nagyon sok, előregedő európai népből – a magyarságból is – a valódi, tartós, mély életöröm hiányzik. Ezt jelzik nálunk – számos előremutató törekvés ellenére – az egyre rosszabbodó demográfiai helyzet, az általánosan rossz egészségi állapot, az elmagányosodás, a reménytelenség sok jegye, az általános elhanyagoltság, gondozatlanság, kulturálatlanság térhódítása, az öröm behelyettesítése az élvezetek hajszolásával.

A mai világ „öröme” egy megrázó kép: egy ember a falnak vetve egyedül eszik. Pedig mindannyian tudjuk, hogy „aki önmagának főz, tiltott dolgot követ el” (Hamvas Béla: Ünnepek és közösség). Ezzel szemben nekünk a család, a barátok közös ebédje-vacsorája, olykor lakomája öröm, ahol az étel-ital is fontos örömforrás, de még inkább a sok felfénylő arc, az egymásra nevetés, önmagunk megosztása, a másik elfogadása, szolgálata – ez az az öröm, ami folyamatosan épít bennünket, elkísér egész életünkben, végső soron ez vezet boldogságra. Az első tragikus kép azt mutatja, hogy ÉN akarok kielégülni a pusztán fizikai szükségletek szintjén, a második kép azt mutatja, hogy MI szeretnénk együtt örülni, boldogok lenni, a fizikai szükségleteken felülemelkedve, a lelki alapigényeink szintjén is kielégülve.

Major Máté kommunista építészteoretikus, a múlt század 50-es éveiben Moszkvából hazatérve meghirdette a szocializmus családdal, lakással kapcsolatos tanait, két dolgot száműzött a lakásból: a hitvesi ágyat és az ebédlőasztalt, vagyis azt a kettőt, ami a család létezésének alapvető lényege. Ennek megfelelően százezreivel épültek olyan lakások, amelyekben nem lehetett elhelyezni egy franciaágyat és egy étkezőasztalt, ami körül a család összegyűlhet.

Ezek a lakások itt vannak, ezekben élünk. Ezzel szemben a szociológusok azt mondják, hogy ha egy gyermek úgy nő fel, hogy hetente legalább ötször nem étkezik együtt a család, akkor a felnövekvő nemzedék szociálisan sérült lesz.

Mielőtt a házasság, a gyermek, a család alapvető örömforrás voltát vizsgálnánk, el kell végeznünk egy „alapkutatást”: Mi az öröm, mi a boldogság? Már csak azért is, mert a világ ennek homlokegyenest az ellenkezőjét állítja! Pascal szerint „az ember öröme született”. Claudel radikálisabb, ő azt mondja: „tanítsuk meg az embereket, hogy nincs más kötelességük, mint az öröm”. Az öröm a tökéletesség felé vezet, a szomorúság viszont a tökéletlenség felé. Ezekből a gondolatokból is látható, hogy egészen különös jelentősége van az örömnek az életünkben. Mi ez? Például az öröm mutatja meg a mi sajátos értékeinket. Mert mik a karizmáink, a tehetségünk? Nagyon egyszerű: az, aminek örülünk, amit jókedvvel, az egész személyiségünket bedobva végzünk! Nagyon fontos ez, ebből kellene kiindulni a gyermeknevelésnek, erre kellene figyelni minden közösségben: családban, munkahelyen egyaránt. Szűkebb és tágabb közösségeinkben olyan életstratégiákat kell terjeszteni, amelyben az öröm kivirágzik! Az öröm titka pedig az, hogy az ember teljes bevetéssel adja azt, ami részéről a lehető legjobb. Mert teljes öröm csak egy létezik: az, amikor magunkat egészen odaadjuk valakinek, valaminek.

Így fogalmazza meg Hamvas Béla a boldogság és az öröm összefüggését, a boldogság „természetróját” „A boldogságot csak az bírja el, aki elosztja. A fény csak abban válik áldássá, aki másnak is ad belőle. (...) Amit szerzel, amit elérsz, amit tudsz, amit átélisz, osszad meg. (...) Amiből másnak nem adsz, legyen az arany, iszappá válik, legyen szent fény, átokká válik, legyen gyönyör, halállá válik. (...) Felelős vagy minden emberért, aki veled él, s el kell számolnod minden fillérrel, amit magadra költesz, minden örömmel, amit magadba zártál és minden boldog pillanattal, amit magadnak tartottál meg.”

Az igazi mély öröm válasz a legmélyebb, személyes vágyainkra, vagyis arra, hogy szeressenek, értékeljenek, összetartozzunk valakivel és végül szabad, vagyis önmagam lehessek. Az igazi öröm a szeretet gyermeke, a szereteté, amely önmagából kilépő, extatikus. Minden házasság és minden család öröme, boldogságra teremtett! A magyarság jelenlegi helyzetében ez a legbiztatóbb hír, valódi örömhír! És egyben ez a legfontosabb feladatunk, ennek az

örömhírnek a terjesztése, bemutatása, pozitív, követhető, követendő minták, megélt, távlatos házasságok, családi kapcsolatok, élő, életet termő, sokgyermekes családok bemutatása. Ezt kellene tennie a médiának minden erejével, a kormányzatnak, az önkormányzatoknak, az oktatás egészének – az óvodától az egyetemig –, az egyházaknak, a helyi közösségeknek, a családcsoportoknak, a szülőknek, a nagyszülőknek – mindenkinek, akit érint ez a kérdés. És kit nem érint?...

Korunk örömtelen és éppen ezért görcsösen boldogságkereső. A legtöbb vélekedés a boldogsággal kapcsolatban az, hogy az laza, elernyedtt pihenő állapotban, például szabadság és tengerparti nyaralás idején ér bennünket legbiztosabban. Ezt alapvetően cáfolják a boldogságkutatások! Csikszentmihályi Mihály, a világ egyik legjelentősebb boldogságkutatója a Flow című, híres könyvében így ír: „A boldogság nem olyasmi, ami csak úgy megtörténik velünk és nem kapcsolatos a szerencsével vagy a véletlennel sem. Nem vásárolható meg pénzzel, nem szerezhető meg hatalommal. Nem a külső eseményektől függ, inkább attól, hogyan értelmezzük azokat mi magunk. A boldogság valójában olyan állapot, amelyre fel kell készülni, és mindenkinek magának kell ápolnia és óvnia. Azok az emberek, akik megtanulják, hogyan kell irányításuk alatt tartani belső élményeiket, képesek arra, hogy életük minőségét meghatározzák – ennél közelebb egyikünk sem igen kerülhet a boldogsághoz. A boldogságot azonban nem érhetjük el oly módon, hogy tudatosan törekszünk rá. »Tedd fel magadnak a kérdést, boldog vagy-e, és már nem leszel az« – mondta J. S. Mill. A boldogságra úgy lelhetünk rá, ha életünk minden egyes részletét teljességgel átéljük – legyen az jó, vagy rossz – nem pedig úgy, hogy közvetlenül próbáljuk megtalálni. Viktor Frankl osztrák pszichológus gyönyörűen foglalta össze Man's Search for Meaning (Az emberi élet értelmének keresése) című könyve előszavában: »Ne akarj sikeres lenni – minél inkább célul tűzöd ki a sikert, annál biztosabban elkerül. A sikert nem lehet üldözőbe venni, ahogy a boldogságot sem: a sikernek és a boldogságnak mintegy mellékhatásként, önkéntelenül kell jelentkeznie, mikor az ember valamely önmagánál nagyobb ügynek szenteli magát.«”

A mai világ „erőfeszítés nélkül” szeretne boldog lenni, csak úgy „lazán”, lehetőleg másokért vállalt felelősség és feladat nélkül. Ebből születik az egyéni, vad boldogságkeresés, élvezethajszolás, ami viszont biztosan kudarcra van ítélve. Mint ahogyan a házasságban és a családban is a közvetlen és egyéni boldogságkeresés páros magányhoz és kielégületlen, elidegenedett élethez vezet, mert telve van önzéssel,

ebből fakadó aggodalommal és félelemmel. Az előbbi idézet definíciója viszont megmutatja az utat a boldogság felé a teljes és kölcsönös odaadásban, ami a házasság és a család lényege.

Ezek az alapvető ismeretek hiányoznak a házasságra, családra készülő fiatalokból, az eléjük élt minták sem erről szólnak – sok kudarcos, unalomba, közömbösségbe fulladt párkapcsolatot látnak maguk előtt, ezért nem mernek lépni, dönteni egy szeretetkapcsolat, a házasságkötés érdekében.

(folytatjuk)

HABOS LÁSZLÓ

LESZ-E MÉG?

Lesz-e álma
az álmodónak?
Lesz-e társa
a lázadónak?
Lesz-e bűne
a bűnbánónak?
Lesz-e még út
a vándorlónak?
Lesz-e hite
a hitvallónak?

Lesz-e kérdése
a kérdezőnek?
Lesz-e félelme
a rettegőnek?
Lesz-e kételye
a tévelygőnek?
Lesz-e szégyene
a szégyenlősnek?
Lesz-e még merre
a keresőnek?

Lesz-e még halála
a haldoklónak?
Lesz-e árulása
az árulónak?
Lesz-e még fohásza
a fohászodónak?
Lesz-e még válasza
a válaszolónak?
Lesz-e szabadsága
a szabadulónak?

X-X-X-X